

POZIV NA DOSTAVU PROJEKTNIH PRIJAVA

„Priprema i provedba integriranih razvojnih programa temeljenih na obnovi kulturne baštine"

Referentni broj poziva: KK.06.1.1.01

GRUPA AKTIVNOSTI B

PROVEDBA INTEGRIRANOG RAZVOJNOG PROGRAMA TEMELJENIH NA OBNOVI KULTURNE BAŠTINE

PRIJAVNI OBRAZAC B dio

Naziv projektnog prijedloga:	*„Sinj u sridu"*
Prijavitelj:	Grad Sinj

MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE

SADRŽAJ

1 SINOPSIS PROGRAMA 3

1.1 Sinopsis projekta 3

1.2 Lokacija projekta 5

2 PODACI O PRIJAVITELJU I PARTNERIMA 6

2.1 Osnovni podaci o prijavitelju 6

2.2 Osnovni podaci o partnerima 6

2.3 Identifikacija suradnika na projektu 14

3 KOMPONENTE PROGRAMA 15

3.1 Kategorija ulaganja: Kulturna baština 16

3.2 Kategorija ulaganja: Znanost i edukacija 56

3.3 Kategorija ulaganja: Pristupačnost 66

3.4 Kategorija ulaganja: Malaprodaja i zanati 67

3.5 Kategorija ulaganja: Promocija i vidljivost 70

4 POTPORE PO KOMPONENTAMA 80

5 UKUPNA VRIJEDNOST ULAGANJA U POJEDINAČNE GRAĐEVINE/INFRASTRUKTURNE OBJEKTE 81

6 RASPORED PROVEDBE KOMPONENTI INTEGRIRANOG PROGRAMA 82

7 DOPRINOS INTEGRIRANOG RAZVOJNOG PROGRAMA TEMELJENOG NA OBNOVI KULTURNE BAŠTINE 84

8 OPIS PROJEKTNOG TIMA 90

9 HORIZONTALNI PRIORITETI 100

9.1 Promicanje jednakih mogućnosti i socijalne uključenosti 100

9.2 Promicanje održivog razvoja i zaštite okoliša 101

10 ANALIZA I PROCJENA RIZIKA 101

11 UTJECAJ NA OKOLIŠ 103

11.1 Primjena Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja plana i programa na okoliš (NN, 64/08) 103

11.2 Primjena Uredbe o procjeni utjecaja zahvata na okoliš (NN, 61/14) 103

11.3 Primjena Pravilnika o ocjeni plana, programa i zahvata za ekološku mrežu (NN 118/09) 103

11.4 Mjere za prilagodbu klimatskim promjenama (ako je primjenjivo) 104

1 SINOPSIS PROGRAMA

1.1 Sinopsis projekta

NAZIV PROJEKTA	**„Sinj u srcu"**
PRIJAVITELJ	Grad Sinj
PROJEKTNI PARTNERI	1. Turistička zajednica Grada Sinja (TZ Sinj) 2. Viteško alkarsko društvo Sinj (VAD) 3. Muzej Cetinske krajine - Sinj 4. Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije (JU RERA SD) 5. Obrt za proizvodnju Florami
VRSTA PROJEKTA	**Grupa aktivnosti B - Provedba integriranog razvojnog programa temeljenih na obnovi kulturne baštine**
KRATKI OPIS	Grad Sinj nalazi se u Dalmatinskoj zagori, kopnenom dijelu Splitsko-dalmatinske županije, na samo 30-tak km od Splita. Predstavlja upravno, kulturno i gospodarsko središte Cetinske krajine. Ističe se neprekinutim kontinuitetom življenja od prapovijesti i antike do danas. Ima bogato kulturno-povijesno nasljeđe koje nastalo u različitim vremenskim periodima i pod različitim kulturnim utjecajima. Različite studije i strateški planovi ukazuju na to da ovo područje ima potrebne resurse za uspješno razvijanje poljoprivrede, industrije, prometa i **turizma**. Uzimajući u obzir svoju kulturne i tradicijske vrijednosti, prirodnu raznolikost i bogatstvo netaknute prirode, Sinj raspolaže sa snažnim potencijalom za razvoj **kulturnog, sportsko-avanturističkog i ruralnog turizma,** koja su pojedinačno dovoljno atraktivna, a zajedno dovoljno kompatibilna da mogu tvoriti jedinstvenu turističku ponudu destinacije, koja će privlačiti turiste tijekom cijele godine, a ujedno odgovoriti na potrebu diversifikacije turističke ponude i smanjiti ovisnost o sezonskom turizmu. Kulturni turizam danas zauzima velik dio svjetskog turističkog tržišta. Prema Institutu za turizam, 37 posto svih međunarodnih putovanja pripisuje se putovanjima motiviranim djelomično ili u potpunosti s težnjom za zadovoljavanjem kulturnih potreba, a aktivnosti povezane s kulturom sve su važnije posjetiteljima tijekom njihovog boravka na nekoj destinaciji. Sinj kao odredište kulturnog turizma nalazi svoje snažno uporište već u samoj činjenici da je **Sinjska alka** 2010. godine uvrštena na UNESCO-ov popis svjetske nematerijalne kulturne baštine, uz još samo 12 nematerijalnih kulturnih dobara RH. Isto tako, **Sinjska Gospa** godišnje okuplja više stotina tisuća hodočasnika iz Hrvatske, ali i iz susjednih BiH, Slovenije, Italije itd. Sinjska alka i Sinjska Gospa dva su različita izraza (jedno vjerski, drugi vojnički) istog nacionalnog i kulturnog identiteta stanovništva Sinja i Cetinske krajine. Ta povijest je utkana u svaki kamen i ostale sinjske kulturne baštine upisane i u Registar kulturnih dobara RH: - Tvrđava Grad, - Tvrđava Kamičak sa satom, - Sklop Kvartira (današnji Alkarski dvori), - muzejska građa Muzeja Cetinske krajine, - Crkva Gospe Sinjske s kipom Bogorodice, - povijesne gradske jezgre (urbanistička cjelina), - alkarska zbirka i - viteška igra Sinjska alka.

43

43

Okosnicu projekta čini rekonstrukcija, obnova i revitalizacija **nepokretnih kulturnih dobara** Tvrđave Grad, Tvrđave Kamičak, Muzeja Cetinske krajine, obnova tri ulice povijesne cjeline Sinja. Njihova obnova bit će osnova za razvoj niza tematski povezanih kulturnih i turističkih sadržaja (festivali, predstave, prezentacija tradicijskih zanata i proizvoda i sl.) koji će Sinj pretvoriti u turističko odredište s brojnim turističkim sadržajima tijekom cijele godine. Provedbom projekta želi se također potaknuti snažniju valorizaciju **nematerijalne kulturne baštine**, prvenstveno kroz izgradnju novog interpretacijsko-edukacijskog centra Sinjske alke, koji će omogućiti održavanje cjelogodišnjeg interpretativno-edukacijskog sadržaja povezanog sa Sinjskom alkom, već etabliranim i prepoznatljivim sinjskim brendom. U provedbu projektnih aktivnosti uključeni su i privatni poduzetnici (izrada tradicijskih suvenira), regionalni klaster, kulturno umjetnička društva i drugi dionici. Osim toga, provodit će se i aktivnosti jačanja kapaciteta osoba zaposlenih na području kulture i u turističkom sektoru, što je iznimno važno za dalnje održivo upravljanje i valorizaciju kulturne baštine i kontinuirani razvoj novih kulturnih i turističkih sadržaja te uvođenja modernih pristupa i tehnologija u prezentaciji kulturne baštine. Sve navedene aktivnosti bit će snažno poduprte intenzivnim marketinškim i promotivnim aktivnostima te aktivnostima brendiranja, koje će pozicionirati Sinj i Cetinsku krajinu kao jedinstvenu turističku destinaciju, koja može zadovoljiti različite turističke interese i potrebe na cjelovit način, koja će biti prepoznatljiva na turističkom tržištu i koja će moći konkurirati popularnim priobalnim destinacijama.

Projektne aktivnosti integriranog razvojnog programa „Sinj u srcu" realizirat će se na području Grada Sinja (obnova i valorizacija kulturne materijalne i nematerijalne baštine), s time da će neke projektne komponente sadržajno obuhvaćati prostor cijele Cetinske krajine (podizanje konkurentnosti tradicijskih proizvoda, aktivnosti edukacije, brendiranja i promocije).

Ovako unaprijeđena turistička ponuda temeljena na kulturnoj baštini rezultirat će povećanjem turističkih pokazatelja i ekonomske aktivnosti te potaknuti razvoj ostalih povezanih djelatnosti (ugostiteljstva, uslužnih i servisnih djelatnosti) na području Sinja i cijele Cetinske krajine. Unaprijedit će se kulturni i gospodarski život grada Sinja i Cetinske krajine te podići životni standard lokalnog stanovništva, a učinci ulaganja će se preliti i na šire regionalno područje.

OČEKIVANI REZULTATI

- *Sumarni prikaz glavnih rezultata* ***Broj obnovljenih kulturnih dobara:*** **ukupno 6 kulturnih dobara,** kako slijedi:
  - **Tvrđava Grad, nepokretno kulturno dobro – pojedinačno, oznaka u Registru: Z – 5038,**
  - **Tvrđava Kamičak – nepokretno kulturno dobro – pojedinačno, oznaka u Registru: Z – 4797,**
  - **Kulturno-povijesna urbanistička cjelina grada Sinja - nepokretno kulturno dobro – kulturno - povijesna cjelina, oznaka u Registru: Z – 5117,**
  - **Muzej Cetinske krajine – muzejska građa, pokretno materijalno dobro – muzejska građa, oznaka u Registru: 3913,**
  - **Viteška igra Sinjska alka, nematerijalno kulturno dobro, oznaka u Registru: Z – 3238, nalazi se UNESCO-vom popisu svjetske nematerijalne kulturne baštine,**
  - **Tradicijsko lončarstvo ručnog kola u Potravlju, nematerijalno kulturno dobro, oznaka u Registru: Z – 5916.**

- ***Broj novozaposlenih: ukupno 100 novozaposlenih u razdoblju od 2. g. nakon provedbe projekta,*** *kako slijedi:*
  - **Izravno povećanje broja novozaposlenih u turističkom sektoru – 15**

	• Neizravno povećanje broja novozaposlenih u turističkom sektoru – 26 • Izravno povećanje broja novozaposlenih u ostalim sektorima – 22 • Neizravno povećanje broja novozaposlenih u ostalim sektorima – 37 - ***Povećanje turističkih pokazatelja:*** • Povećanje broja ukupnih turističkih dolazaka u Sinj – 12,47% • Povećanje broja turističkih dolazaka izvan sezone (V,VI I IX mjesec) – 15,0% • Povećanje broja noćenja – 12,29% • Povećanje broja noćenja izvan sezone – 15,0% • Povećanje broja posjetitelja objektima kulturne baštine – 25,8% (s 122 457 na 154 066)
KOMPONENTE PROJEKTA	Za ovaj projektni prijedlog relevantne su sljedeće komponente integriranog programa: • *kulturna baština* • *znanost i edukacija* • *pristupačnost* • *maloprodaja i zanati* • *promocija i vidljivost*
TRAJANJE PROJEKTA	55 mjeseci Planirani početak provedbe projekta je 1. siječnja 2014. godine. Planirani završetak provedbe jest 1. kolovoza 2018. godine.
PRORAČUN (VRIJEDNOST INVESTICIJE)	Ukupna vrijednost projekta je: 71.637.539,30 kn. Ukupni prihvatljivi troškovi su: 68.114.599,30 kn. Dio koji se osigurava iz Europskog fonda za regionalni razvoj: 56.843.992,20 kn, odnosno 83,45% ukupnih prihvatljivih troškova.

1.2 Lokacija projekta

Mjesto ulaganja	
Grad/općina	Grad Sinj
Županija	Splitsko-dalmatinska županija
NUTS 2 regija	☐ Kontinentalna Hrvatska X Jadranska Hrvatska
Indeks razvijenosti	81,37%
Poseban status određenih područja (JLS)	Temeljem članka 3. Zakona o brdsko-planinskim područjima (NN br. 12/02., 32/02., 117/03., 42/05., 90/05., 80/08. i 148/13, 147/14) Sinj ima status brdsko-planinskog područja.
Država	Hrvatska

2 PODACI O PRIJAVITELJU I PARTNERU

2.1 Osnovni podaci o prijavitelju

Grad Sinj je jedinica lokalne samouprave utvrđena Zakonom o područjima županija, gradova i općina Republici Hrvatskoj (NN 90/1992). Sjedište Grada Sinja je u Sinju, Dragašev prolaz 10. Područje Grad Sinja ima ukupnu površinu od 19.529 ha na kojoj živi 24.832 stanovnika. Obuhvaća područje naselj Bajagić, Brnaze, Čitluk, Glavice, Gljev, Jasensko, Karakašica, Lučane, Obrovac Sinjski, Radošić, Sinj, Suha Turjaci i Zelovo.

Grad Sinj obavlja poslove lokalnog značenja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a koji nis Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima i to osobito poslove koji se odnose na uređenj naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, brigu o djeci socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu šport, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu zaštitu i civilnu zaštitu, promet na svom području, te ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Tijela Grada Sinja su Gradsko vijeće i Gradonačelnik. Gradsko vijeće predstavničko je tijelo građana, koje donosi odluke i akte u okviru prava i dužnosti Grada. Gradsko vijeće ima predsjednika i dva potpredsjednika te 19 vijećnika. Mandat članova Gradskog vijeća traje četiri godine. Gradonačelnik se bira na mandat od 4 godine i ima dva zamjenika. Predstavlja i zastupa Grad i nositelj je izvršne vlasti Grada.

Grad Sinj kao jedinica lokalne samouprave provodi aktivnosti podizanja razine blagostanja, kvalitete života i zadovoljstva građana, temeljeno na održivom razvoju i konkurentom gospodarstvu.

U Gradu Sinju je 37 zaposlenih. Rad gradske uprave organiziran je kroz Upravni odjel za prostorno uređenje, komunalne djelatnosti, gospodarstvo i upravljanje imovinom, Upravni odjel za financije i Ured Grada. Ured Grada obavlja administrativne, kadrovske i pravne poslove kroz Odsjek za poslove Gradskog vijeća i Odsjek za društvene djelatnosti; Upravni odjel za prostorno uređenje, komunalne djelatnosti, gospodarstvo i upravljanje imovinom kroz Odsjek za upravljanje imovinom i Odsjek za komunalne poslove obavlja administrativne, tehničke, stručne, savjetodavne i pravne poslove; Upravni odjel za financije obavlja administrativne i tehničke poslove povezane sa proračunskim i računovodstvenim poslovima.

2.2 Osnovni podaci o partneru

2.2.1 Turistička zajednica Grada Sinja

Turistička zajednica grada Sinja (TZG Sinj) osnovana je 1995. godine. TZG Sinj je pravna osoba čije su članice pravne i fizičke osobe u djelatnostima ugostiteljstva i turizma te s tim neposredno povezanim djelatnostima s područja Grada Sinja. TZG Sinj ima stručnu službu za obavljanje stručnih i administrativnih poslova vezanih za njezone zadaće. Zadužena je za promociju turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma od strane grada te izradi strateških i razvojnih planova za turizam, kreiranje turističke ponude, organiziranje manifestacija i priredbi, izradu promotivnih materijala i sl. Tijela TZG Sinj su Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i Predsjednik zajednice.

Naziv partnera	Turistička zajednica grada Sinja
Opis potrebnih specifičnih znanja i vještina u područjima djelovanja povezanima s aktivnostima za koje je nadležan;	Specifična znanja i vještine TZGS su: - promocija turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja - definiranje ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada, - poticanja optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unaprjeđenja uvjeta boravka turista u svojoj nadležnosti - izdavanje turističkih promotivnih materijala - obavljanje informativnih poslova u svezi s turističkom ponudom - organiziranje kulturnih, zabavnih, umjetničkih, športskih i drugih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, - poticanje, organiziranje i provođenje akcija u cilju očuvanja turističkog prostora, unaprjeđenja turističkog okružja i zaštite čovjekova okoliša, te prirodne i kulturne baštine, - poticanje, unaprjeđenje i promicanje specifičnih prirodnih i društvenih vrijednosti koje gradu čine turističkim prepoznatljivom i stvaranje uvjeta za njihovo gospodarsko korištenje - poticanje i sudjelovanje u aktivnostima obrazovanja stanovništva o zaštiti okoliša, očuvanju i unaprjeđenju prirodnih i društvenih vrijednosti prostora u cilju razvijanja svijesti stanovništva o važnosti i učincima turizma, - sudjeluje u provedbi programa i akcijama turističke zajednice županije od zajedničkog interesa za sve subjekte u turizmu s područja županije
Opis iskustva rada u područjima aktivnosti za koje je nadležan;	TZGS je bila aktivan suradnik na 2 projekta prekogranične suradnje (MedPaths, u vrijednosti 15,3 milijuna kuna, i Staza Gospi Sinjskoj, u vrijednosti 2,27 milijuna kuna) – organiziranje, administracija, nabave, aktivnosti vezane za kataloge brošure itd. Samostalno u proteklih nekoliko godina proveli na desetke manjih projekata koji su potpomognuti od strane Hrvatske turističke zajednice i Turističke zajednice Splitsko-dalmatinske županije, kako slijedi: - glavni je nositelj projekta PPS destinaciji Dalmatinska zagora–splitsko zaleđe, koji je zajednički projekt turističke promocije Sinja, Trilja, Vrlike, Dugopolja i započet 2014., kojem se 2015. pridružuje i općina Klis; - zajedno s poznatim engleskim blogerom Paul Bradburyjem, pokrenula je projekt blog portala Total Inland Dalmatia, koji je integrirani i inovativan način turističke prezentacije Dalmatinske zagore; - snimanje promotivnih video materijala; - zadnjih pet godina organizira Sinjski sajam sela, u sklopu kojeg brojni izlagači imaju priliku promovirati svoje proizvode, uz bogat prigodni program; - provedba projekta uređenja vidikovca na Tvrđavi Grad i izvora Miletin; - organizira različite manifestacije kao što su izvedba Opsada Grad 1715., koncert klasične glazbe na Tvrđavi Kamičak i sl.
Opis kapaciteta za provedbu aktivnosti (administrativnih, tehničkih,	TZGS ima dva zaposlenika i 1 osobu na stručnom osposobljavanju, od kojih jedan zaposlenik ima visoku, dvoje višu stručnu spremu. Jedan od stalno zaposlenih djelatnika je završio edukaciju za pripremu i provedbu EU projekata. TZGS ima sve tehničke (prostor i oprema) preduvjete za provedbu Financiranje rada Turističke zajednice grada Sinja osigurano je iz proračunskih sredstava

financijskih);	Grada Sinja, Hrvatske turističke zajednice u Turističke zajednice Splitsko-dalmatinske županije.
Opis razloga zbog kojih relevantni dio aktivnosti provodi partner a ne Prijavitelj/Korisnik integriranog programa	TZ Grada Sinja ima bogato iskustvo u osmišljavanju i pripremi informativno-promotivnih kampanja s ciljem promoviranja destinacije i turističke ponude, koristeći pri tome danas najmodernije i najpopularnije načine komuniciranja i promocije – on line promocija putem društvenih mreža (Facebook, Youtube kanal i sl.), blog turistički portal Dalmatia Inland i brojnih drugih specijaliziranih turističkih časopisa i portala. Također ima značajno iskustvo u prezentiranju turističke ponude na različitim info točkama u gradu Sinju, turističkim sajmovima i sl. Ova specifična znanja i iskustva ne postoje unutar stručnih službi prijavitelja.

2.2.2 Viteško alkarsko društvo Sinj

Viteško alkarsko društvo Sinj osnovano je 1715. godine, a danas djeluje kao udruga građana. Osnovna djelatnost Društva je održavanje viteške igre Sinjske alke. Veći broj volontera skrbi o radu Društva (Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor i Časni sud). Članovi Društva isključivo su lokalnoga podrijetla. U vlasništvu Viteškoga alkarskog društva su dva trgovačka društva - Alka marketing d.o.o. i Alkarska ergela d.o.o. Zbirka odore, opreme i oružja Viteškoga alkarskog društva 1979. godine proglašena je spomenikom kulture najviše kategorije. **Sinjska alka je 2007. godine upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, a 16. studenoga 2010. uvrštena je na UNESCO-vu Reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva.**

Naziv partnera	VITEŠKO ALKARSKO DRUŠTVO SINJ Šetalište Alojzija Stepinca 2 21230 SINJ
Opis potrebnih specifičnih znanja i vještina u područjima djelovanja povezanima s aktivnostima za koje je nadležan;	Osnovna djelatnost Društva je održavanje viteške igre Sinjske alke te obavljanje muzejske djelatnosti u skladu sa Zakonom o muzejima. Uz ovu djelatnost Društvo organizira manifestacije, izdaje promidžbene materijale, organizira izradu raznih tematskih izdanja i druge oblike kulturnih i općenito javnih djelovanja, sudjeluje u međunarodnim razmjenama i obavlja druge djelatnosti koje mogu služiti ostvarenju ciljeva Društva. VAD Sinj već stoljećima provodi različite projekte u svrhu očuvanja nematerijalne kulturne baštine – Sinjske alke.
Opis iskustva rada u područjima aktivnosti za koje je nadležan;	VAD Sinj je već do sada proveo značajan broj aktivnosti za očuvanje kulturne baštine i povećanje konkurentnosti turističkog sektora posebno razvoja kulturnog turizma kao bitne odrednice gospodarstva Sinja i SDŽ.
Opis kapaciteta za provedbu aktivnosti (administrativnih, tehničkih, financijskih);	U VAD-u je stalno zaposleno 15 osoba, od kojih je 5 a visokom stručnom spremom i 1 s višom stručnom spremom. VAD ima sve tehničke uvjete za nesmetanu i učinkovitu provedbu aktivnosti na projektima. Sva radna mjesta opremljena su modernom računalnom opremom za nesmetan i učinkovit rad. VAD djeluje u Alkarskim dvorima, Alkarskoj ergeli i sjedištu Društva u središtu Sinja, unutar kojeg se nalazi sala za sastanke opremljena za prezentacije. Financiranje rada VAD-a osigurano je iz vlastitih sredstava, sponzora i donatora.

	Grad Sinja, Splitsko-dalmatinske županije i Ministarstva kulture.
Opis razloga zbog kojih relevantni dio aktivnosti provodi partner a ne Prijavitelj/Korisnik Integriranog programa	Viteško alkarsko društvo ima 300-godišnju tradiciju i iskustvo u organizaciji viteške igre Sinjska alka i povezane aktivnosti marketinga i promocije. Proveli su više projekata prezentacije i interpretacije Sinjske alke – Muzej Sinjska alka, snimanje igrano-dokumentarnog filma, turističkog spota, razvoj mobilne aplikacije i sl. Projektne aktivnosti za koje će biti zaduženo Viteško alkarsko društvo (nabava sjedećih tribina i led ekrana za održavanje Sinjske alke, razvoj multimedijalnih i interpretacijsko-edukacijskih sadržaja vezanih uz Sinjsku alku) izravno spadaju u osnovnu djelatnost društva, za koje imaju odgovarajuća stručna znanja i iskustvo.

2.2.3 Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije (RERA)

RERA je osnovana Odlukom o osnivanju od strane Županijske skupštine Splitsko-dalmatinske županije. Upisana je u Sudski registar Trgovačkog suda u Splitu s danom 30. lipnja 2011. godine. JU RERA S.D. pravni je sljednik Agencije za razvoj Splitsko-dalmatinske županije d.o.o. koja je započela s radom početkom 2009. godine. Jedini osnivač JU RERA S.D. je Splitsko-dalmatinska županija. Sjedište JU RERA SD nalazi se u Splitu, Domovinskog rata 2.

Radom Javne ustanove RERA S.D. upravlja Upravno vijeće ustanove i ravnatelj Ustanove koji se imenuju na mandat od četiri godine. Rad ustanove organiziran je kroz četiri odjela: Odjel za regionalni razvoj, Odjel za ruralni razvoj, Odjel za malo i srednje poduzetništvo, Odjel za pripremu i provedbu EU projekata.

Naziv partnera	Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije
Opis potrebnih specifičnih znanja i vještina u područjima djelovanja povezanima s aktivnostima za koje je nadležan;	Specifična znanja i vještine JU RERA S.D. proizlaze iz osnovnih područja djelovanja Ustanove i dugogodišnjim iskustvom rada u sljedećim područjima: - strateško planiranje i upravljanje regionalnim razvoje, izrada strateških razvojnih dokumenata - priprema projekata za prijavu na EU fondove, programe međunarodne i međuregionalne suradnje te nacionalne programe te njihova provedba - organizacija i provedba edukacija - informiranje i promotivne aktivnosti na jačanju prepoznatljivosti županije - savjetodavne usluge i podrška poduzetnicima
Opis iskustva rada u područjima aktivnosti za koje je nadležan;	JU RERA S.D. je kao akreditirani Regionalni koordinator za Splitsko-dalmatinsku županiju zadužena za izradu i praćenje provedbe glavnog strateškog razvojnog dokumenta županije - Županijske razvojne strategije SDŽ. JU RERA S.D. izradila je ŽRS SDŽ za razdoblje 2007.-2013., te je trenutno u procesu izrade nove strategije za razdoblje do 2020. godine. Osim ŽRS, JU RERA S.D. izradila je i Strateški plan brendiranja Splitsko-dalmatinske županije te brojne druge stručne studije, analize i strategije u sklopu EU projekata na kojima je sudjelovala. U području edukacije i informiranja, JU RERA S.D. osmislila je i provodi opsežne edukacije na temu pripreme i provođenja projekata financiranih EU sredstvima pod nazivom „EU Škola" (godišnje 2 ciklusa po 120 nastavnih sati), te čitav niz edukacija vezano za EU programe financiranja i aktualne natječaje. Tematske radionice za određene skupine subjekata od jedinica lokalne samouprave i institucija pa do poduzetnika u određenim gospodarskim sektorima JU RERA S.D. provodi uglavnom kroz projekte financirane EU sredstvima. Primjeri takvih radionica:

	- projekt „STONE-KAMEN" – radionice za stručno usavršavanje u kamenoklesarstvu, radionice za izradu suvenira od kamena, radionice na temu kreiranja klastera; - projekt „BBio" – radionice za proizvođače i uzgajivače autohtonih pasmina; - projekt „MEDPATHS" – edukacije u turizmu (upravljanje destinacijom, gastro promotivno-edukativne radionice).
Opis kapaciteta za provedbu aktivnosti (administrativnih, tehničkih, financijskih);	U JU RERA S.D. zaposleno je ukupno 22 djelatnika od kojih je 20 visokoobrazovanih s visokom stručnom spremom. Svi djelatnici prošli su edukacije na teme pripreme i provođenja EU projekata te su sudjelovali na provedbi EU projekata. JU RERA S.D. ima sve tehničke uvijete za nesmetanu i učinkovitu provedbu aktivnosti na projektima. Sva radna mjesta opremljena su modernom računalnom opremom za nesmetan i učinkovit rad. JU RERA S.D. djeluje u županijskim prostorijama u središtu Splita, unutar uredskih prostorija nalazi se sala za sastanke opremljena za prezentacije. Financiranje rada JU RERA S.D. osigurano je iz proračunskih sredstava Splitsko-dalmatinske županije koja osigurava sredstva za provedbu redovne djelatnosti te sredstva za sufinanciranje EU projekata. U prethodnoj godini (2014.) JU RERA S.D. ostvarila je 48 % svojih prihoda iz matičnih sredstava osnivača te 52% sredstava iz tekućih pomoći temeljem prijenosa EU sredstava za provedbu EU projekata. Ukupno ostvareni prihodi poslovanja u 2014. godini iznosili su 10,6 mil. HRK.
Opis razloga zbog kojih relevantni dio aktivnosti provodi partner a ne Prijavitelj/Korisnik Integriranog programa	Aktivnosti izrade planskih strateških dokumenata te aktivnosti edukacije kroz ovaj projekt provesti će JU RERA S.D. kao projektni partner s višegodišnjim iskustvom u provedbi sličnih projekata. Od svog početka djelovanja 2009. godine JU RERA S.D. sudjelovala je u partnerstvu na provedbi brojnih projekata uglavnom na EU programima prekogranične i transnacionalne suradnje (ukupno 15 projekata). Sposobnost upravljanja projektom i znanja potrebna za uspješnu koordinaciju partnerstva, JU RERA S.D. dokazala je vođenjem tri prekogranična projekta u ulozi vodećeg projektnog partnera. Kroz ove projekte JU RERA S.D. organizirala je brojne stručne radionice, treninge, edukacije, te stručne rasprave na teme i problematiku obrađivane kroz svaki od projekata. Isto tako, kroz projekte su provedene i brojne aktivnosti izrade analiza te razrade stručnih studija za potrebe projekta.

2.2.4 Muzej Cetinske krajine - Sinj

Odlukom Narodnog odbora općine Sinj 1956. godine osnovan je muzej pod nazivom „Gradski muzej - Sinj", a 1963. godine mijenja naziv u „Muzej Cetinske krajine – Sinj". Od 1994. g. temeljem rješenja tadašnjeg Ministarstva kulture i prosvjete prava i dužnosti osnivača Muzeja obnaša Splitsko-dalmatinska županija.

Sjedište Muzeja je u Sinju, Andrije Kačića Miošića 5, 21 230 Sinj. Muzej ima svojstvo pravne osobe i upisan je u sudski registar Trgovačkog suda u Splitu, u Očevidnik muzeja i galerija, te muzeja, galerija i zbirki unutar ustanova i drugih pravnih osoba koji vodi Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Stručni registar Muzejskog dokumentacijskog centra.

Od utemeljenja Muzej je smješten u zgradi *Palacino*, koja zajedno s tvrđavom Kamičak čini jedinstvenu povijesnu i arhitektonsku cjelinu, upisanu u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Muzej je opći zavičajni prema vrsti muzejske građe, a prema teritorijalnom području obavljanja muzejske djelatnosti je

regionalni. Muzej obavlja muzejsku djelatnost sukladno odredbama Zakona o muzejima i drugim propisima, u okviru Sustava muzeja Republike Hrvatske utvrđenog Pravilnikom o načinu i mjerilima za povezivanje u sustav muzeja Republike Hrvatske. Muzejska građa je zaštićeno pokretno materijalno dobro, upisano u Registar kulturnih dobara RH.

Muzejom upravlja ravnatelj te vodi rad i poslovanje Muzeja. Savjetodavno tijelo ravnatelju u stručnim poslovima Muzeja obavlja Stručno tijelo, koje se sastoji od tri člana i koje imenuje ravnatelj iz redova stručnog muzejskog osoblja.

Naziv partnera	Muzej Cetinske krajine - Sinj
Opis potrebnih specifičnih znanja i vještina u područjima djelovanja povezanima s aktivnostima za koje je nadležan;	Djelatnost Muzeja Cetinske krajine – Sinj obuhvaća sustavno sakupljanje, sređivanje, čuvanje, održavanje te stručne, znanstvene metode obrađivanja, zaštićivanja, izlaganja, prezentiranja i publiciranja arheološke, numizmatičke, prirodoslovne, etnografske, umjetničke, kulturno-povijesne i ostale građe spomeničke i muzejske vrijednosti s područja Sinja i Cetinske krajine. Muzej vodi i sudjeluje u arheološkim iskapanjima i drugim terenskim istraživanjima te sudjeluje u konzerviranju i restauriranju arheološke, numizmatičke, prirodoslovne, etnografske, umjetničke, kulturno-povijesne i ostale građe. Muzej sudjeluje u svim oblicima djelatnosti koje se odnose na arheološka nalazišta i nalaze te kulturno-povijesne cjeline na području djelovanja Muzeja, te sudjeluje u terenskim istraživanjima i zaštiti pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara. Muzej Cetinske krajine – Sinj objavljuje vlastite publikacije: kataloge izložbi, vodiče i stručno-znanstvena izdanja o muzejskoj građi i dokumentaciji s područja Sinja i Cetinske krajine. Vodi stručne kataloge, kartoteku, fototeku i drugu dokumentaciju svoga fundusa na području svoga djelovanja. Sustavno prikuplja, čuva i obrađuje knjižni fond potreban za stručni i znanstveni rad Muzeja.
Opis iskustva rada u područjima aktivnosti za koje je nadležan;	Muzej Cetinske krajine - Sinj provodi i surađuje s drugim muzejskim ustanovama u suorganiziranju različitih izložbi, stručnih i znanstvenih skupova, kulturnih manifestacija, koncerata, promocija knjiga, edukativnih radionica i sl. U skladu s razvojem suvremene tehnologije Muzej sustavno radi na procesu digitalizacije te računalnom vođenju i obradi muzejske dokumentacije u muzejskim informacijskim sustavima M++, S++ i K++. Dokumentacija se razrađuje što omogućuje integrirani muzejski informacijski sustav koji osigurava optimalno što jednostavniji postupak unošenja podataka, trajno i sigurno pohranjivanje te pristup unesenim podacima za daljnju obradu, proučavanje, zaštitu i izlaganje. Provedbom cjelovite digitalizacije muzejske, knjižnične i arhivske građe i registrom muzejskih fondova, mogu se stvarati baze - on line katalozi muzejskih zbirki uz daljnji nastavak informatizacije muzeja i suradnju s drugim stručnjacima u ostalim informacijskim sustavima kao što su knjižnice, arhivi, konzervatorski odjeli za spomeničku baštinu što je jedan od značajnih uvjeta za daljnje planiranje i razvoj Muzeja. Muzej kontinuirano već nekoliko godina poduzima niz mjera kako bi se usporio proces propadanja pojedinih muzejskih predmeta, permanentno se provodi preventivna zaštita najugroženije muzejske građe. Po obavljenim popisima i revizijama svih muzejskih zbirki (arheološka, numizmatička, kulturno-povijesna, etnografska, prirodoslovna zbirka, zbirka oružja, odlikovanja, medalja i plaketa, fotografija i fotografskoga pribora, dokumenata, razglednica i plakata te umjetnička zbirka) utvrđeno je činjenično stanje i uvid u cjelokupnu građu

	fundusa, donesen je načelno plan restauriranja fonda muzejske građe pri čer su se jasno odredili temeljni prioriteti konzervatorsko-restauratorske zaštite financijskim pokazateljima i fazama realizacije, te smjernice buduć znanstvenih i izložbenih djelatnosti. Muzej je uključen i prati razvoj novih trendova muzejske djelatnosti koji ističe potrebu odmaka od konvencionalnog dokumentiranja muzejskih predmet kojima muzej prezentira sve aspekte života zajednice u kojoj se nalazi i djeluje Ovdje se prvenstveno misli na zaštitu i čuvanje nestajuće kulture življenja izumirući tradicijski obrti (lončarstvo i drvorezbarstvo), tradicijska medicina folklor, vjerovanja, usmena književnost, jezik, kulinarstvo i glazba. U tu svrhu provodi sustavno dokumentiranje, stručnu etnološku obradu i registraciju te zaštitu podataka o materijalnoj i nematerijalnoj kulturnoj baštini.
Opis kapaciteta za provedbu aktivnosti (administrativnih, tehničkih, financijskih):	Muzej ima 4 stalno zaposlene osobe koji obavljaju stručne poslove Muzeja. Riječ je redom o visokoobrazovnim i visokostručnim osobama za obavljanje muzejske djelatnosti. Za potrebe vođenja knjigovodstva angažiran je vanjski knjigovodstveni servis. Muzej posjeduje sve tehničke preduvjete (prostor i opremu) za provedbu projektnih aktivnosti iz svoje nadležnosti. Redovita djelatnost Muzeja financira se iz proračunskih sredstava Splitsko-dalmatinske županije, donacijama gradova i općina na području Cetinske krajine (Grad Sinj, Općina Otok), a manji dio iz vlastitih prihoda (prihod od ulaznica). Muzej redovito aplicira i dobiva sredstva iz nacionalnog programa pomoći Ministarstva kulture za specifične projekte iz svog djelokruga rada.
Opis razloga zbog kojih relevantni dio aktivnosti provodi partner a ne Prijavitelj/Korisnik Integriranog programa	Muzej Cetinske krajine – Sinj posjeduje stručna znanja i potrebno iskustvo vezano uz obavljanje visokostručnih poslova muzejske djelatnosti kao što su poslovi konzervacije i restauracije, prezentacije i promocije muzejske građe i muzejske djelatnosti. Muzej također ima značajno iskustvo u organizaciji edukativnih radionica u cilju promicanja i afirmacije znanja o kulturnoj baštini te širenja opće likovne kulture, a vezano uz muzejsku građu i aktualne izložbene programe Muzeja. **Ova specifična znanja nužno potrebna za provedbu dijela aktivnosti ne nalaze se u prijavitelja.**

2.2.5 Obrt za proizvodnju Florami

Obrt za proizvodnju, vlasnice Renate Asanović, osnovan 29. listopada 2007. godine u Sinju. Prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007., registriran je za proizvodnju košara za cvijeće, buketa, vijenaca i sličnih proizvoda (NKD 32.99), proizvodnju suvenira od raznih materijala od raznih materijala (NKD 32.99), proizvodnju keramičkih proizvoda za kućanstvo i ukrasnih predmeta (NKD 23.41) i proizvodnju ostalih proizvoda od papira i kartona. Od 2008. godine obrt je otvorio cvjećarnicu i suvenirnicu u prostoru u samom centru Sinja, u kojoj se prodaju isključivo suveniri iz vlastite proizvodnje. Obrt Florami se bavi izradom i prodajom tradicijskih suvenira, inspiriranih bogatim kulturnim i povijesnim nasljeđem Sinja i Cetinske Krajine, posebice Sinjske alke i Sinjske Gospe, pri čemu od materijala koristi drvo, keramiku, gips, poliestersku smolu, kamenu prašinu, akrilne i druge boje.

12/104

2.3 *Identifikacija suradnika na projektu*

2.3.1 **Klaster Sinjska alka** - osnovan je u srpnju 2015. s ciljem udruživanja fizičkih i pravnih osoba gospodarstva, znanosti i istraživanja, javnih ustanova i tijela lokalne samouprave radi realizacij zajedničkih ciljeva u svrhu konkurentnog i održivog razvoja na području Cetinske krajine Osnovna ideja klastera jest povezivanje i razmjena između članica na različitim područjima kao što su turizam, kultura, znanost i inovacije, ekologija, ruralni razvoj itd. Članice klastera trenutno su Grad Sinj, Grad Trilj, Općina Otok, Općina Hrvace, VAD, te Hit Radio d.o.o. i Tetida d.o.o. Članice Klastera će surađivati u aktivnostima izrade strategije brendiranja cetinskog kraja, pripremi podataka za izradu različitih informativnih i promotivnih materijala namijenjenih promociji i vidljivosti Sinja i Cetinske krajine.

2.3.2 **Klaster Kolo** osnovan je 2014. godine, s ciljem promicanja, razvitka, unaprjeđivanja i povezivanja poduzetništva žena na području Hrvatske, EU, Jugoistočne Europe i Mediterana. Glavno područje djelovanja klastera je zajednički rad na podizanju kvalitete i konkurentnosti tradicijskih proizvoda kroz uvođenje inovativnih elemenata u proizvodnji, standardizaciji i prezentaciji tih proizvoda, kroz različite oblike zajedničkog prezentiranja na tržištu (različite manifestacije i sajmovi) i aktivnosti brendiranja i promocije u javnosti. Sjedište klastera se nalazi u Sinju. Okuplja 12 žena poduzetnica, OPG-ova ili poduzeća iz Vukovarsko-srijemske, Osječko-baranjske, Ličko-senjske, Dubrovačko-neretvanske, Zagrebačke, Splitsko-dalmatinske i Istarske županije, koje proizvode prepoznatljive autohtone proizvode (pršut, džemovi, sirevi, soparnik, medenjaci, vuneni predmeti..), čuvaju baštinu i funkcioniraju na načelima održivog razvoja i društveno odgovornog poslovanja. Klaster Kolo će aktivno surađivati s Gradom Sinjem na uređenju polivalentne dvorane u prizemlju zgrade Palacine kao pokazno-prezentacijskog prostora i kušaone tradicijskih proizvoda te pripremi informativnih i promotivnih materijala u sklopu komponente Promocija i vidljivost Sinja i Cetinskog kraja namijenjene promociji tradicijskih proizvoda.

2.3.3 **Gradska glazba Sinj** je neizostavni element Sinjske alke. Kao što će biti kasnije opisano, čini sastavni dio alkarske povorke, a tijekom viteškog natjecanja glazbeno podržavaju svaki pogodak u sridu. Osim što je promotor ne tako popularne puhačke glazbe, Gradska glazba Sinj je i promotor Sinja, sinjskih narodnih običaja (narodna nošnja i narodna glazba) i sinjske kulturne baštine (Sinjska alka) u zemlji i inozemstvu. Gradska glazba Sinj će u suradnji s Gradom Sinjem i TZ Grada Sinja osmisliti novi kulturni sadržaj na tvrđavi Palacini – koncerti puhačke glazbe i srodnih izričaja te na taj način doprinijeti turističkoj ponudi Grada Sinja.

2.3.4 **Klapa Sinj** njeguje klapski način pjevanja, što je zaštićena nematerijalna kulturna baština. Tradicionalno od 2009. organizira festival marijansko-duhovne klapske pjesme Klape Gospi Sinjskoj i božićno - novogodišnji koncert Klape Sinj i gostiju, koji se održavaju na gradskom trgu, ispred Crkve Gospe Sinjske. Klapa Sinj će po završetku ulaganja u obnovu tvrđave Kamičak redovito održavati večeri klapskog pjevanja tijekom turističke sezone, uključujući pred i post sezonu te na taj način doprinijeti turističkoj ponudi Grada.

2.3.5 **Kulturno umjetničko središte Sinj** je gradska javna kulturna ustanova koja upravlja galerijama Galiotović i Sikirica u Sinju te izdaje Sinjske novine. U sklopu projekta surađivat će s Gradom Sinjem i TZ Grada Sinja na osmišljavanju i razvoju dvaju novih festivala, koji će se održavati na prostoru tvrđave Kamičak – Kamičak Etno Festival i Kamičak DokFilm.

3 KOMPONENTE PROGRAMA

UVODNA NAPOMENA: Sve (međusobno povezane) aktivnosti unutar integriranog programa trebaju pripadati nekoj od sljedećih kategorija ulaganja: 1. Kulturna baština; 2. Znanost i edukacija; 3. Slobodno vrijeme i rekreacija; 4. Smještaj i hrana (ugostiteljstvo); 5. Pristupačnost; 6. Maloprodaja i zanati i 7. Promocija i vidljivost. Integrirani program ne mora obuhvaćati sve kategorije, već se isto određuje sukladno konkretnim potrebama i ciljevima pojedinačnog integriranog programa.

Opći cilj integriranog razvojnog programa „Sinj u sridu" je potaknuti društveni i gospodarski razvoj Sinja i Cetinske krajine obnovom i turističkom valorizacijom kulturne baštine, te sadržajno i tematski povezanim ulaganjima važnim za razvoj turističke destinacije.

Specifični ciljevi predmetnog projekta su:

1. Povećati posjetiteljsku i turističku atraktivnost objekata nepokretne kulturne baštine i posljedično Sinja kao destinacije kulturnog i vjerskog turizma.
2. Povećati broj posjetitelja i noćenja turista, te povećati zaposlenost i gospodarsku aktivnost u Sinju i Cetinskoj krajini.
3. Potaknuti snažniju valorizaciju nematerijalne kulturne baštine (Sinjske alke).
4. Povećati proizvodnju, tržišnu konkurentnost i zaposlenost proizvođača lokalnih autohtonih i tradicijskih proizvoda, te potaknuti ulazak u svijet poduzetništva.
5. Unaprijediti postojeće i razviti nove turističke proizvode i usluge.
6. Ojačati prepoznatljivosti Sinja i Cetinske krajine kao turističke destinacije
7. Ojačati kapacitete lokalnih dionika za dodatnu promociju i učinkovito upravljanje kulturnom baštinom.

Realizacijom predloženog integriranog razvojnog programa **obnovit će se i opremiti značajan dio sinjske materijalne kulturne baštine** kao preduvjet njezine valorizacije i održivog korištenja u turističke svrhe. Obnovljeni i novoopremljeni lokaliteti kulturne baštine poslužit će kao prvorazredna mjesta održavanja različitih kulturnih i društvenih događanja, sadržajno naslonjenih na bogato povijesno i kulturno nasljeđe i tradiciju sinjskog kraja. Posjetiteljima će se tako pružiti novi i jedinstveni turistički doživljaj, a lokalnom stanovništvu ponuditi nove sadržaje i podići njihovu kvalitetu življenja kroz omogućavanje uključivanja u gospodarski život destinacije.

Predloženim integriranim projektom potaknut će se snažnija valorizacija **Sinjske alke, jedinstvene takve manifestacije koja se nalazi na UNESCO-voj listi svjetske kulturne baštine**. To će se postići prvenstveno **izgradnjom novog interpretacijsko-edukacijskog centra „Sinjska alka"** u kojem će se **tijekom cijele godine** odvijati brojni sadržaji za posjetitelje. Novi interpretacijsko-edukacijski centar stvorit će uvjete za održavanje cjelogodišnjeg programa i sadržaja povezanih sa Sinjskom alkom, kao što su Alkarska škola, pokazno-prezentacijski i sportsko-rekreativni i rekreativno-terapijski sadržaji tematski vezani uz Sinjsku alku, što će značajno doprinijeti produženju turističke sezone i raznovrsnosti sadržaja koji se nude posjetiteljima.

Projektnim aktivnostima obuhvaćena je **promocija tradicijskih zanata i proizvoda Sinja i Cetinske krajine**. Kroz projekt će se urediti i opremiti stalno izložbeno-prodajno mjesto tradicijskih zanata i proizvoda, kao i kušaona, ali će se provoditi i aktivnosti brendiranja i promocije tradicijskih zanata i proizvoda. Na taj način stvorit će se poticajno i povoljno okruženje za **povećanje proizvodnje tradicijskih proizvoda, samozapošljavanje i osnivanje novih poduzeća** na tom području, što će također doprinijeti razvoju ruralnih područja.

Stvaranje nove kulturne i turističke ponude te razvoj novih turističkih atrakcija i inovativnih turističkih usluga doprinijet će povećanju turističkih dolazaka i noćenja, koja će poticajno utjecati na jačanje postojećih i otvaranje novih poduzeća u turističkom sektoru i povezanim djelatnostima. Kroz predloženi program **provest će se niz edukativnih aktivnosti i javne tribine u svrhu jačanja kapaciteta kulturnih i**

turističkih djelatnika vezano uz upravljanje, valorizaciju i prezentaciju kulturne baštine te podi cjelokupne javne svijesti o važnosti njezinog očuvanja i gospodarskih potencijala. Sve proje komponente i aktivnosti bit će snažno poduprite aktivnostima brendiranja, promocije i vidljivosti će pozicionirati Sinj i Cetinsku krajinu kao atraktivnu i jedinstvenu turističku destinaciju.

Realizacija navedenih projektnih komponenti i aktivnosti rezultirat će povećanjem broja dolaza noćenja turista i turističkih izdataka, stvoriti nova radna mjesta, a posljedično doprinijeti cjelokupr društveno-gospodarskom razvoju kraja.

3.1 Kategorija ulaganja: Kulturna baština

Komponenta (aktivnost) 1
Rekonstrukcija, uređenje i opremanje Tvrđave Grad

I. ODGOVORNOST ZA PROVEDBU

- *Navedite tko je odgovoran za provedbu ovog elementa (aktivnosti) ; napomena: isključivo prijavitelj il partner.*
- *Ako je relevantno, odnosno ukoliko su uključeni, navedite i druge dionike (tzv. suradnike) koji imaju određene interese i/ili uloge u provedbi elementa (aktivnosti), međutim izravno ne provode aktivnosti i ne koriste bespovratna sredstva unutar integriranog programa.*

Grad Sinj – nositelj elementa projekta

Tvrđava Grad registrirana je u Registru kulturnih dobara kao pojedinačno nepokretno kulturno dobro pod oznakom Z-5038 i nalazi se u vlasništvu Grada Sinja.

Za provedbu ovog elementa projekta odgovoran je Grad Sinj koji će provesti sve potrebne postupke javne nabave u skladu s nacionalnom zakonodavstvom, pratiti njihovu provedbu i poduzimati sve potrebne mjere kako bi planirane aktivnosti tekle u skladu s ugovornim odredbama, načelima učinkovitosti i ekonomičnosti te planiranom dinamikom.

Suradnici na provedbi su sljedeći:

- TZ Grada Sinja i Muzej Cetinske krajine, koji će surađivati s Gradom u definiranju sadržaja za audio vodiče i turističke informativne ploče, koje će se nabavljati u sklopu ovog projektnog elementa.
- Lokalne kulturno-umjetničke organizacije: Javna ustanova Kulturno umjetničko središte Sinj, Gradska glazba Sinj, Klapa Sinj i sl., koji će prostor tvrđave u budućem razdoblju intenzivnije koristiti za organizaciju različitih kulturnih i zabavnih sadržaja.

II. OPIS I TRENUTAČNI STATUS

- *Opišite element (aktivnost) baštine, lokaciju, glavne značajke, kulturnu važnost, stanje u kojem se trenutačno nalazi, trenutačno korištenje kao turističke atrakcije (uključujući i broj posjetitelja) i postojeći značaj elemenata kulturne baštine u lokalnom gospodarstvu u smislu radnih mjesta i gospodarske aktivnosti.*
- *Opišite tko je nadležan za održavanje i očuvanje elemenata (aktivnosti) baštine i tko je odgovoran za njeno promicanje kao turističke atrakcije. Hoće li se provedbom projekta upravljačka struktura i/ili nadležnosti/odgovornosti promijeniti?*
- *(ako je primjenjivo) Navedite broj osoba koje su trenutno zaposlene na poslovima vezanima uz element (aktivnosti).*

Tvrđava Grad



Tvrđava Grad predstavlja ostatke srednjovjekovne tvrđave na prirodnom uzvišenju povrh grada Sinja, koja se prostire na nešto više od 6 tisuća kvadratnih metara. Zaštićeno je kulturno dobro, upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske (Z-5038). Pod zidinama sinjske utvrde vodila se 1715. g. čuvena bitka s turskim osvajačima, u čast koje se i danas održava Sinjska alka i časti Čudotvorna Gospa Sinjska.

Tvrđava Grad ima oblik nepravilnog peterokuta čije stranice slijede prirodnu konfiguraciju stijene na kojoj je podignuta. Stranice peterokuta odgovarale bi južnom, jugoistočnom, istočnom, sjevernom i zapadnom položaju. Na spojevima ovih stranica nekad davno nalazile su se kule odnosno proširenja koja su se kasnije na pojedinim dijelovima organizirale u široke platforme za topovske baterije. Na najvišoj, sjevernoj točki terena tvrđava je imala istaknutu kulu kružnog tlocrta, tzv. donžon, koja je bila integrirana s obrambenim zidom i zajedno je tvorila kaštel. Od ovog sklopa utvrda sačuvano je vrlo malo, tek južni obrambeni zid, a od nekad snažne okrugle kule koja je dominirala cijelom tvrđavom, nije ostao niti jedan kamen. Izvan kaštela postojao je još jedan red zidina, o čemu danas svjedoče samo njezini ostaci.

Unutar zidova tvrđave prostirao se cijeli grad sa zgradama za vojničku posadu, crkvom Sv. Mihovila, bolnicom, skladištima kruha, municije oružja itd. Bile su i dvije cisterne za vodu.

Povijesni pregled

Iako se Tvrđava Grad spominje prvi put početkom 4. stoljeća, prema arheološkim nalazima tragovi ljudskog obitavanja na ovom području stari su preko 5000 godina. U kasnom srednjem vijeku se počinje razvijati kao vojno uporište te civilno i urbano središte. Kroz 14. i 15. stoljeće, Sinj je bio sjedište poznatih hrvatskih velikaških obitelji Nelipčića, Frankopana i Talovaca.

Od druge polovice 15. stoljeća pokušavaju ga osvojiti Osmanlije, što im je na kraju i uspjelo početkom 16. stoljeća. Iz osmanlijskog gospodarstva, Sinj je izbavila Mletačka Republika krajem 17. stoljeća. Turci su u nekoliko navrata pokušali vratiti tvrđavu u svoje ruke, ali bezuspješno. Zadnji pokušaj bio je u ljeto 1715. godine kada je junačka obrana Sinjana obranila Grad.

U vremenima nakon toga tvrđava stagnira. Grad se počeo širiti u podnožju brda gdje se formira varoš s novom crkvom i franjevačkim samostanom. Dijelovi tvrđave namjerno se ruše, a kameni materijal odvlači za izgradnju kuća u varoši. Značenje tvrđave u obrambenom smislu potpuno je opalo.

Početak obnove i trenutno stanje Tvrđave Grad

Dugi niz godina Tvrđava Grad je bila ostavljena na milost i nemilost silama prirode, a konačni udarac zadobila je u potresu 1986. godine. Tri godine kasnije započelo se sa sanacijom zidina, njezinog sjevernoistočnog dijela, kada je započeo Domovinski rat, a aktivnosti se zaustavile. Tijekom rata na tvrđavu Grad je palo i eksplodirao poprilično broj topničkih eksplozivnih mina koje su još dodatno uništile ionako već oštećene i dijelom porušene zidine Grada.

Godine 2004. godine započelo se s radovima na rekonstrukciji i obnovi tvrđave, koji su bili popraćeni arheološkim istraživanjima. Tvrđava se tada nalazila u jako lošem stanju, zapuštena i obrasla, dijelom već srušenih zidnih konstrukcija i dijelova zidina koji su bili u tijeku rušenja.

Plan obnove zidina bio je zamišljen u 5 cjelina, pri čemu se pratio njezin prirodni oblik nepravilnog peterokuta, čije su stranice odgovarale južnom, jugoistočnom, istočnom, sjevernom i zapadnom položaju. Kako je svaka od navedenih cjelina imala različitu razinu oštećenja, obnova je planirana na

način da se prvo obnove dijelovi zidina koji su zahtijevali hitnu intervenciju, a potom dijelovi zidin manjeg rizika. Hitna intervencija se odnosila na južni i istočni dio tvrđave kojima je prijetila opasnost o urušavanja, dok su sjeverni i zapadni dio zidina, iako u lošem stanju, bili predviđeni u kasnijim fazam radova na obnovi zidina.

U obnovu i sanaciju zidina i kula tvrđave od 2004. do kraja 2015. godine uloženo je 5,92 milijuna kuna Od toga je Ministarstvo kulture sufinanciralo radove s 150 do 200 tisuća kuna godišnje, dok je preostal iznos financiran iz proračuna Grada Sinja.

Završena je sanacija na južnom, jugoistočnom, istočnom, sjeveroistočnom i sjevernom dijelu glavnog donžona sa sjeverozapadnom kulom te su započeti radovi na zapadnoj strani tvrđave. Završena su i zaštitna arheološka istraživanja na zapadnom dijelu bedema tvrđave, čija će rekonstrukcija i obnova biti dijelom ovog integriranog razvojnog programa.

Arheološki nalazi s Tvrđave Grad prezentirani su na svečanoj izložbi u kolovozu 2015. u sklopu proslave 300. obljetnice Sinjske alke i danas su izloženi u prostoru Muzeja Cetinske krajine (zgrada Palacina).

Vjerski i turistički značaj tvrđave Grad

U središtu srednjovjekovne tvrđave Grad nalazila se **crkva Svetog Mihovila, s oltarom Svete Barbare** na kojem je sve do izgradnje crkve Čudotvorne Gospe Sinjske 1712. bila položena čudotvorna slika Gospe od Milosti, koju su franjevci donijeli iz Rame, bježeći od Turaka. Prema narodnoj predaji Gospa je zaštitila grad od daleko brojnije i nadmoćnije turske vojske za vrijeme povijesne bitke za Stari grad 1715. godine. Zbog toga je slika Gospe okrunjena zlatnom krunom i ukrašena darovima naroda Cetinske krajine, te je od tada narod zove *Čudotvorna Gospa Sinjska*.



Danas na vrhu tvrđave Grad dominira crkva sagrađena 1887. godine, na dvjestotu obljetnicu dolaska cetinskog puka iz Rame, posvećena Gospi Sinjskoj.

Uz samu crkvicu na vrhu Starog grada od 2008. godine nalazi se brončani kip Gospe Sinjske, djelo akademskog kipara Josipa Marinovića.

Zahvaljujući spomenutom događaju iz 1715. godine i kipu Čudotvorne Gospe Sinjske Sinj je postao poznati **marijanski grad i svetište internacionalnog karaktera**, koji uoči i na dan blagdana Velike Gospe okuplja oko 100 tisuća vjernika, ne samo iz Hrvatske, već i iz Italije, Austrije, Slovenije itd., a privlači veliki broj vjernika i tijekom cijele godine.

Na padinama tvrđave Grad s vremenom se prirodno definirala pješačka **staza Križni put**, koja vodi od podnožja brda do crkvice na vrhu tvrđave, koja je osim javne namjene s vremenom dobila veliki vjernički značaj. U danima oko blagdana Velike Gospe i na značajnije vjerske blagdane na stazi Križni put odvijaju se molitve u spomen na Isusovu muku sa zaustavljanjem i molitvama na 14 postaja. Svakog 15-tog u mjesecu u crkvici na vrhu tvrđave služi se euharistijsko slavlje, a u danima oko blagdane Velike Gospe župa Gospe Sinjska održava intenzivni vjernički program, na kojima sudjeluje veliki broj posjetitelja iz Sinja i okolice, ali i iz udaljenih krajeva Hrvatske, te okolnih država. Tijekom posljednje dvije godine Grad Sinj je uz pomoć Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU proveo radove na uređenju staze i 14 postaja s odmorištima.

Kamena prizemnica u podnožju tvrđave Grad

U podnožju tvrđave Grad nalazi se kamena prizemnica, koja se gotovo do Drugog svjetskog rata koristila kao stambena kuća. Grad Sinj je proteklih godina proveo radove na vanjskoj rekonstrukciji prizemnice, a sada predstoje aktivnosti uređenja i opremanja njezine unutrašnjosti kako bi se ovaj prostor stavio u turističku funkciju.

Upravljanje tvrđavom Grad i trenutno korištenje kao turističke atrakcije

Tvrđavom upravlja Grad Sinj koji provodi aktivnosti očuvanja i održavanje prostora tvrđave. Od 2004. godine do danas Grad je uložio ogroman trud i financijska sredstva (5.92 milijuna kuna) u rekonstrukciju i obnovu zidina tvrđave, uređenje i održavanje unutarnjeg prostora tvrđave.

Za uključivanje Tvrđave Grad u turističku ponudu grada i iskorištavanje njezinih turističkih potencijala brine se TZ Sinj. Godine 2013. na prostoru tvrđave TZ Sinj je postavila 10 drvenih klupa, a 2014. na plato ispod zavjetne crkvice i panoramski dalekozor, čime je omogućen poseban vizualan doživljaj posjetiteljima i lokalnom stanovništvu. Već ova mala investicija povećala je atraktivnost lokacije i posljedično povećala broj posjetitelja Tvrđavi Grad.

Posljednjih 10 godina TZ Sinj organizira spektakularnu predstavu *Opsada Sinja 1715.*, čiji se prvi čin održava na glavnom gradskom trgu (pijaci), a drugi na prostoru Tvrđave Grad. U spektaklu sudjeluje više od stotinu glumaca/izvođača iz Sinjskog pučkog kazališta, Povijesne postrojbe Klički uskoci, Kulturne udruge Marko Marulić, Baletnog studija HNK Split i Viteškog alkarskog društva. Predstava je vrlo atraktivna zbog svog interaktivnog postava i izvođenju na otvorenoj pozornici grada i objektima njegove kulturne baštine, te je vrlo posjećena. Međutim, sudjelovanje u predstavi se ne naplaćuje i ne ostvaruje se direktan prihod.

Iako Grad i TZ Sinj prepoznaju ogroman turistički potencijal tvrđave, posljednjih godina je izostao vrlo bitan segment adekvatnog upravljanja i njezine valorizacije. Na tvrđavi ne postoji niti sustav praćenja posjetitelja, niti sustav naplate posjeta. Također ne postoje dodatni turističke usluge i sadržaji koji bi mogli donijeti dodatan prihod, a tvrđava je nedostatno promovirana.

Trenutno korištenje tvrđave Grad

Turistički potencijal tvrđave Grad primarno se nalazi u razvoju vjerskog i kulturnog turizma.

Zahvaljujući Svetištu Gospe Sinjske, stazi Križnog puta i zavjetnoj crkvici na vrhu tvrđave, Sinj se etablirao kao prepoznatljivo nacionalno i internacionalno hodočasničko mjesto, u čijem se središtu nalazi čašćenje Čudotvorne Gospe Sinjske. Prema vjerovanju Gospa Sinjska koja je 1715. spasila Sinjane od puno nadmoćnije i mnogobrojnije turske vojske i danas ima čudotvorne moći.

Sinj kao nacionalno marijansko vjersko središte okuplja iznimno veliki broj vjernika. Za vrijeme blagdana Gospe Sinjske 15. kolovoza Sinj posjeti oko 100 tisuća vjernika. Svetište svakodnevno posjećuje okolno stanovništvo, a tijekom godine dolaze i mnoge skupine hodočasnika iz svih dijelova Hrvatske i inozemstva. Često se radi o proputovanju za Međugorje, pa se te skupine zadržavaju u Sinju uglavnom samo nekoliko sati. U mjesecu kolovozu sve je puno intenzivnije: hodočašća vjernika, bilo grupna ili pojedinačna, su svakodnevna, a mnoge župe iz šire sinjske i splitske okolice imaju svoj hodočasnički dan koji je odavno utvrđen tradicijom. U crkvici na tvrđavi grad slavi se zavjetna misa svakog 15. u mjesecu, a u mjesecu kolovozu misna slavlja u crkvi na tvrđavi su češća. Tu je misa za alkare na dan Alke, zatim uoči svetkovine Velike Gospe, dvije mise na samu svetkovinu i misa zahvalnica dan nakon svetkovine. Kroz korizmu na tvrđavi se svaki petak moli se Križni put, koji u petak prije Cvjetnice okuplja više tisuća vjernika. U ostalo vrijeme tijekom godine mnoge hodočasničke skupine (subotm zna biti i do 5 autobusa hodočasnika) koje posjete Svetište Gospe Sinjske penju se i na Grad moleći Križni put.

Međutim, ova situacija nema razmjerno jednako veliki učinak na gospodarstvo jer na tvrđavi su izostali popratni posjetiteljski i turistički sadržaji i usluge te adekvatan sustav naplate koji bi stvorili preduvjete za dodatan gospodarski rast i učinak.

S druge strane, uz jačanje vjerskog značaja tvrđave i razvoja popratnih vjerskih sadržaja kao što je staza Križnog puta, povijesno-kulturni potencijal tvrđave je ostao u drugom planu i nedovoljno je prezentiran i iskorišten.

Ova projektna komponenta obuhvaća niz aktivnosti koji će rezultirati s adekvatnim sustavom upravljanja i valorizacijom tvrđave, s ciljem punog iskorištavanja njezinog kulturnog i turističkog potencijala. Dakle, tvrđavu Grad se želi pretvoriti ne više samo u vjersko odredište, već ju projektnim aktivnostima i novim sadržajima pretvoriti u privlačno turističko, kulturno i izletišno odredište.

Budući da Grad Sinj nije u mogućnosti naplaćivati sadržaje koji su predviđeni za Tvrđavu Grad (audio vodiči, ulaznice od predstava i sl.) i time osigurati njihovu održivost, jer nije registriran za takvu djelatnosti, po završetku provest će javni, transparentni i nediskriminirajući postupak odabira budućeg upravitelja Tvrđave Grad, uz jasno definirane kriterije. Među kriterijima odabira bit će, između ostalog, da budući upravitelj tijekom obavljanja djelatnosti ima pravo ostvarivati isključivo razumnu dobit i da će najmanje 80% kapaciteta godišnje upotrebljavati Tvrđavu Grad u kulturne svrhe. Budući upravitelj vršit će poslove održavanja tvrđave Grad te osigurati adekvatan sustav naplate obilaska tvrđave i ostalih sadržaja koji će se odvijati na njezinom prostoru. Prihodi od tih aktivnosti koristit će se održavanje prostora tvrđave te osmišljavanje i organizaciju novih turističkih sadržaja. Očekuje se da će na ovim aktivnostima zaposliti 3 nove osobe, kao izravna posljedica ovog integriranog projekta.

III. OPSEG INTERVENCIJE

- *Navedite na koji će način ovaj element (aktivnost) povećati vrijednost baštine*
- *Opišite vrstu predviđenog ulaganja, npr. izgradnja / obnova prostorija i pripadajućih objekata unutar elementa, postavljanje izložbenih primjeraka i umjetnina, izložbenih ormarića, informativnih ploča, informatičke opreme i softvera, strojeva i alata, namještaja itd.*
- *Opišite vrstu sadržaja / programa vezanih uz element (aktivnost)*
- *Navedite inovativne elemente koji će se primjenjivati, npr. inovativni pristupi, tehnološko rješenje, uključujući i planirane tehnologije.*
- *Navedite koji su promotivni i informativni alati i aktivnosti predviđeni za podizanje svijesti o obnovljenoj baštini među potencijalnim ciljnim skupinama. Prema potrebi, opišite kako su ove aktivnosti i alati povezani s promicanjem i vidljivosti cijelog integriranog programa.*

Kroz ovaj projektni element na prostoru Tvrđave Grad provest će se sljedeće aktivnosti:

1. **Nastavak radova na rekonstrukciji i obnovi Tvrđave Grad,** što će obuhvaćati:
   - Arheološka istraživanja, koja će se izvoditi uz unutrašnje i vanjsko lice zapadnog obrambenog bedema, na prostoru glavnog ulaza u tvrđavu na zapadnoj strani gdje su otkriveni ostatci propugnakula i uz unutrašnje lice sjeverozapadnog bedema gdje su evidentirani ostatci cisterne (cca 520 m2).
   - Rekonstrukcija i obnova zapadnog dijela tvrđave (sanacija rampe i ostataka kule na jugozapadnom dijelu tvrđave, cca 130 m2), koji će obuhvaćati injektiranja i fugiranja oplošja zida bedema, uz potrebna dozidavanja vanjskog lica zida, kao i kontakta s podložnom temeljnom stijenom, rekonstrukciju oslonca zida na stijenu i podizanje zidova zapadne kule. Dozidavanje zida će se obavljati s priklesanim kamenom koji je izvorno pripadao tvrđavi, a nalazi se ispod bedema, te novim kamenom koji veličinom, teksturom i bojom sličnijim postojeće ziđu.
2. **Unutarnje uređenje i opremanje kamene prizemnice u podnožju tvrđave Grad,** što će obuhvaćati saniranje dotoka kapilarne vlage, hidroizolacija i toplinska izolacija te kameno popločavanje podova, postavljanje elektroinstalacija i grijanja, žbukanje i bojanje unutarnjih zidova i montiranje pregradne stijenke te osvjetljivanje cjelokupnog prostora.

   Jedan dio prostora uredit će se i opremiti kao informativno-izložbeni prostor u kojem će biti smješten info pult. Na ovom mjestu posjetitelji će se moći informirati, iznajmiti audiovodiče za obilazak tvrđave ili kupiti karte za događanja koja će se ubuduće organizirati na prostoru tvrđave. U tom dijelu prostora bit će izložen promotivni i informativni materijali tematski vezani

uz tvrđavu Grad i ostale kulturne znamenitosti Sinja i Cetinske krajine, a povremeno organizirati manje izložbe.

U drugom dijelu objekta nalazit će se prostor za prodaju suvenira i ukrasnih predmeta, koji će Grad Sinj davati u najam temeljem otvorenog, transparentnog i nediskriminirajućeg javnog natječaja.

3. **Opremanje tvrđave Grad** u svrhu pružanja novih sadržaja i usluga posjetiteljima:

- Uspostava novog sustava praćenja posjetitelja, koji će koristi solarno napajanje i imati mogućnost elektroničkog načina sakupljanja podataka i izvještavanja. Sustav praćenja posjetitelja bit će postavljen kod kamene prizemnice, koja predstavlja ulaznu točku na prostor tvrđave Grad.
- Nabava 50 audiovodiča koji će producirati turističke informacije na hrvatskom, engleskom, njemačkom i talijanskom jeziku, koji će posjetitelje voditi kroz povijesne i kulturne znamenitosti i zanimljivosti vezane uz Tvrđavu Grad, Sinj i Cetinsku krajinu.
- Označavanje prostora tvrđave s 3 turističke informativne ploče s osnovnim informacijama i zanimljivostima o najznačajnijim arheološkim nalazima na tvrđavi Grad otkrivenih posljednjih godina. Ploče će biti na hrvatskom i engleskom jeziku i imat će QR kod, koji će se moći aktivirati pametnim telefonom. U određivanju mjesta označavanja i pripremi sadržaja surađivat će Muzej Cetinske krajine i TZ Sinj.

Osim za vjerska zbivanja, prostor tvrđave ubuduće će se koristit za organizaciju kulturnih, zabavnih i drugih društvenih sadržaja, u organizaciji TZ Sinj i lokalnih kulturno umjetničkih organizacija. Ovime se želi povećati broj novih turističkih proizvoda koji će privući različite ciljane skupine (osim vjerskih) i povećati broj posjetitelja.

Na prostoru tvrđave redovito će se organizirati dvije atraktivne scenske izvedbe „Opsada Grad 1715." i „Alka – ples slobode".

Scenska izvedba predstave „Opsada Grad 1715."

Riječ je o rekonstrukciji bitke za Grad i slavne pobjede nad turskom vojskom 1715. g. U izvedbi sudjeluje više stotina izvođača iz Sinjskog pučkog kazališta, Povijesne postrojbe Kliški uskoci, Kulturne udruge Marko Marulić, Baletnog studija HNK Split i Viteškog alkarskog društva. Predstava je prvi put uprizorena 2005. godine. **Predstava se odvija u dva čina na dvije različite gradske lokacije, i jedna i druga na prostoru zaštićene kulturne baštine** (Gradska pijaca i Tvrđava Grad). Prvi čin odigrava se na glavnom gradskom trgu (Pijaci), gdje se prikazuje nadiranje velike sile – turske vojske. Po dojavi glasnika o nadiranju vojske s istoka, branitelji donose odluku o napuštanju Varoša, Kamička i Boričevca te se povlače na tvrđavu Grad, a sa sobom nose sliku Majke od milosti. Turci prodiru, pale crkvu u varoši i najavljuju kako će lako pokoriti i osvojiti tvrđavu u koju su se povukli Sinjani. Međutim, uz pomoć Majke od milosti branitelji su pružili snažan otpor i u konačnici pobijedili nadmoćniju tursku vojsku. Riječ je o impresivnoj izvedbi, u kojoj sudjeluje veliki broj bogato kostimiranih glumaca i izvođača.

Scenska izvedba „Alka – ples slobode"

Kroz ovu projektnu komponentu, Grad Sinj u suradnji s Kulturnim umjetničkim središtem Sinj razviti još jednu atraktivnu izvedbu, koja bi interpretirala povijesne događaje koji su se odigrali na Tvrđavi Grad kada je Sinj obranjen od Turaka i kada je zaustavljeno njihovo prodiranje. Riječ je o predstavi modernog plesa, koji bi koristio arhitekturu prostora Tvrđave Grad, autentične povijesne lokacije kao svoju pozornicu.

Na južnim zidinama obrambene utvrde plesna grupa bi izvodila cjelovečernju predstavu vertikalnog plesa. Verikalni ples je forma suvremenog plesa koja se odvija u zraku uz potporu penjačkog užeta. Jedinstven plesni događaj rezultat je usklađenosti plesača i užeta. U pozadini izvedbe kao vizualna kulisa koristit će se 3D mapping projekcija. 3D video mapping nova je i uzbudljiva tehnika projiciranja, koja gotovo bilo koju površinu može pretvoriti u dinamični video zid.

Za potrebe razvoja predstave Grad Sinj će nabavljati uslugu izrade koncepta predstave, vertikaln koreografiju, kostimografiju i svjetla, izradu 3D animacije (prilagođena animacija i laser show) te izrad promotivnih materijala baneri, plakati, brošure i audio klipove.

Očekuje se da će poboljšanje postojeće i razvojem nove glazbeno-scenske izvedbe rezultirati bogatijom turističkom ponudom Grada Sinja i privući veći broj posjetitelja.

Aktivnosti promocije i vidljivosti

Na početku provođenje radova prostor Tvrđave Grad bit adekvatno obilježen privremenom informacijskom pločom, a po završetku radova trajnom pločom, u skladu s *Uputama za korisnike sredstava iz EFRR, ESF i KF za razdoblje 2014. – 2020.*

Tvrđava Grad i novi kulturni i turistički sadržaji bit će uključeni u sve aktivnosti promocije i oglašavanja koje su detaljno opisane u zasebnoj komponenti: Promocija i vidljivost Sinja i cetinske krajine.

IV. OČEKIVANI ISHODI

- *Navedite i brojčano odredite (kvantificirajte) glavne ishode (učinke) ovog elementa (aktivnosti).*

1. Obnovljen zapadni dio zidina tvrđave Grad.
2. Novouređeni informativno-izložbeni prostor i suvenirnica.
3. 50 audio vodiča na četiri jezika – hrvatski, engleski, njemački i talijanski.
4. Uspostavljen sustav praćenja posjetitelja
5. Postavljene 3 nove turističke informativne ploče.
6. Razvoj nove predstave „Alka – ples slobode"
7. Porast broja posjetitelja dvije godine nakon provedbe integriranog projekta (2020.) za 127,7 %.
8. 3 novozaposlene osobe

Komponenta (aktivnost) 2
Rekonstrukcija, uređenje i opremanje Tvrđave Kamičak

I. ODGOVORNOST ZA PROVEDBU

- *Navedite tko je odgovoran za provedbu ovog elementa (aktivnosti) ; napomena: isključivo prijavitelj ili partner.*
- *Ako je relevantno, odnosno ukoliko su uključeni, navedite i druge dionike (tzv. surodnike) koji imaju određene interese i/ili uloge u provedbi elementa (aktivnosti), međutim izravno ne provode aktivnosti i ne koriste bespovratna sredstva unutar integriranog programa.*

Tvrđava Kamičak zajedno sa zgradom Palacina čini jedinstvenu povijesnu i arhitektonsku cjelinu, upisanu u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske (oznaka dobra u Registru: Z-4797).

Za provedbu ove komponente odgovoran je Grad Sinj, u čijem vlasništvu se nalazi ovaj objekt kulturne baštine. Grad Sinj provest će sve potrebne postupke javne nabave u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, pratiti njihovu provedbu i poduzimati sve potrebne mjere kako bi planirani radovi tekli u skladu s načelima učinkovitosti i ekonomičnosti te planiranom dinamikom.

Suradnici u sklopu projektne komponente su sljedeći:

- TZ Grada Sinja i Muzej Cetinske krajine, koji će pružiti podršku Gradu u definiranju sadržaja za audio vodiče i turističke informativne ploče, koje će se nabavljati u sklopu ove projektne komponente.
- Različite lokalne kulturno-umjetničke organizacije – javno ustanova Kulturno umjetničko središte Sinj, Gradska glazba Sinj, Klapa Sinj i sl., koji će prostor tvrđave u budućem razdoblju intenzivnije

koristiti za organizaciju različitih kulturnih i zabavnih sadržaja.
Gradska glazba Sinj i Klapa Sinj redovito održavaju svoje koncerte s ciljem njegovanja tradicije i promocije puhačke glazbe i klapskog pjevanja na području Sinja.
Grad Sinj zajedno s gradskim javnom ustanovom Kulturno umjetničko središte i udrugom Sinjski kulturni urbani pokret pokrenut će nova dva festivala koji će se ubuduće održavati na prostoru tvrđave Kamičak: **Kamičak Etno festival i KamičakDokuFilm.**

II. OPIS I TRENUTAČNI STATUS

- *Opišite element (aktivnost) baštine, lokaciju, glavne značajke, kulturnu važnost, stanje u kojem se trenutačno nalazi, trenutačno korištenje kao turističke atrakcije (uključujući i broj posjetitelja) i postojeći značaj elemenata kulturne baštine u lokalnom gospodarstvu u smislu radnih mjesta i gospodarske aktivnosti.*
- *Opišite tko je nadležan za održavanje i očuvanje elementa (aktivnosti) baštine i tko je odgovoran za njeno promicanje kao turističke atrakcije. Hoće li se provedbom projekta upravljačka struktura i/ili nadležnosti/odgovornosti promijeniti?*
- *(ako je primjenjivo) Navedite broj osoba koje su trenutno zaposlene na poslovima vezanima uz element (aktivnosti).*

Povijesno- kulturni značaj tvrđave Kamičak

Jedna od glavnih kulturnih znamenitosti Grada Sinja je tvrđava Kamičak s kulom sa satom, koja se nalazi u užem centru grada. Na zaravni podno tvrđave nalazi se zgrada Palacina, u kojoj je smješten Muzej Cetinske krajine i na čijem trgu (dvorištu) je izložen lapidarij Muzeja. Zajedno čine povijesni i arhitektonski sklop iznimne graditeljske vrijednosti u povijesnoj jezgri grada te su zaštićeni kao dio kulturno-povijesne cjeline (Urbanistička cjelina, oznaka u registru: Z – 5117), ali i kao pojedinačno, nepokretno kulturno dobro (oznaka u registru: Z-4797).

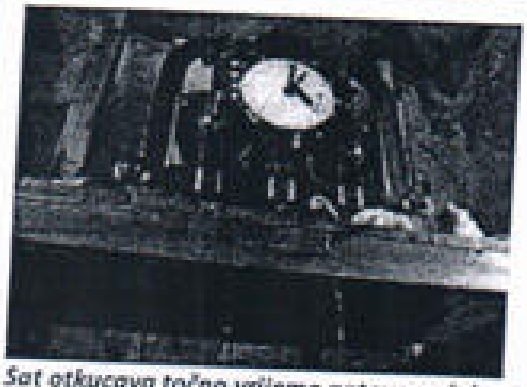


Kamičak i Palacina – kulturno povijesni sklop visoke vrijednosti, koji obilježava prepoznatljivu vizuru Sinja

Tvrđava Kamičak je bivša mletačka utvrda zvjezdolika oblika, koju su početkom 1713. dali izgraditi hrvatska plemenitaška obitelj, knezovi Nelipčići, a koji su posjedovali i snažno utvrđenje na tvrđavi Grad. Dobila je naziv po njihovom posjedu Kamičac na Krki. Izgradili su je domaći graditelji Ignacije Macanović i Jakov Cincidela od lokalnog kamena - muljike, na istoimenom brežuljku u užem središtu grada. Tvrđava prati oblik prirodne litice (dvostruki bastion s dva šiljka). Sastoji se od središnjeg, najvišeg platoa te od dva niža, sjevernog i jugozapadnog. Godine 1890. tvrđava je preuređena u park s vidikovcem, velike ambijentalne vrijednosti.



Kula sa satom koja se nalazi na Tvrđavi Kamič podignuta je stotinu godina kasnije, u prvoj polovi 19. stoljeća (oko 1828.). Kula je služila ka promatračnica, s koje se promatralo Sinjsko polj radi možebitnih navala Turaka i sličnih pogibelj Čelični sat koji je tada postavljen na kuli i dan danas zvoni tri minute prije punoga sata, a na puni sa otkucava točno vrijeme. Sat je povezan sa brončanim zvonom na vrhu kule, koje je izliveno u poznatoj talijanskoj ljevaonici obitelji Colbachini s posebnim pravom upotrebe papinskog grba na svojim proizvodima. Zvono je uređeno cvjetnim ornamentom na kojem se ističu četiri kružna reljefa: *Gospa s djetetom u naručju, Mojsije, Raspeće* i *Sveti Juraj ubija zmaja* (Alkar na konju sa spuštenim kopljem). Pri dnu jednog od zidova kule nalaze se vrata kroz koja se može ući u unutarnji volumen tornja.



Sat otkucava točno vrijeme gotovo već dva stoljeća



Utezi koji pokreću mehanizam

<u>Tvrđava Kamičak – trenutno stanje</u>

Prvi veći radovi obnove tvrđave izveli su se 1890. godine kada su obnovljeni zidovi tvrđave po izvornim linijama osim dijela južnog zida, hortikulturno uređene površine na i ispod tvrđave, dok se izvorno stubište koje je od Palacine vodilo na gornji plato tada nije obnavljalo.

Nakon toga, značajniji radovi na obnovi tvrđave bili su tek stotinu godina kasnije, od 1989. do 1990. Tada su izvršena arheološka istraživanja, radovi na sanaciji većeg dijela vanjskih, obrambenih zidina tvrđave, postavljene kamene poklopnice i sazidana vrata s jugoistočne vanjske strane kule sa satom, koja su vodila na gornju razinu tvrđave. Izvršeni su i radovi na konzervaciji i obnovi jednog dijela izvornog stubišta iz 18. stoljeća, međutim nedostatno da bi se ono stavilo u ponovnu funkciju. Navedeni radovi su prekinuti zbog nedostatka sredstava, političke krize i Domovinskog rata.

Tako je kroz gotovo tri desetljeća nastavljen proces propadanja Tvrđave Kamičak pa su danas značajni dijelovi tvrđave oštećeni, što predstavlja također i sigurnosni rizik za njezine posjetitelja. Najveća oštećenja nalaze se na gornjem i sjevernom platou Tvrđave te na zavojito stubište s kojim se pristupa na prostor utvrde. Izvorno stubište iz 18. st. se pak ni ne koristi jer neki njegovi dijelovi naprosto nedostaju, a moguće mu je pristupiti samo s gornje strane odnosno s glavnog platoa tvrđave.



Izvorno stubište iz 18. stoljeća koje trenutno nije u funkciju zbog oštećenja



Zavojito stubište koje se trenutno koristi za pristup prostoru tvrđave i koje je mjestimično značajno oštećeno.

Na kuli sa satom također ima značajnih oštećenja. U donje dvije trećine visine kule, kamena fasada izgledom djeluje očuvana i relativno neoštećena, bez nekih većih pukotinskih sustava. Međutim, u gornjoj trećini (približno 6 redova kamenog zida od vrha) pojavljuju se sa svih strana tornja znatna oštećenja na kamenu. Kameni vijenac (balustrada) također je sa svih strana mjestimično oštećen (okrhnut), a na sjevernoj strani kule i mehanički probijen. Zvono i sat potrebno je restaurirati. U unutrašnjosti kule jasno se iščitavaju štetni procesi djelovanja vlage.

Nerijetko je tvrđava i kula sa satom predmet različitih vandalskih ispada, koji dodatno obezvrjeđuju ovo dobro iznimne kulturne vrijednosti.

Upravljanje tvrđavom

Tvrđavom Kamičak upravlja Grad Sinj, koji je tijekom godina ulagao u pripremu i provedbu radova na rekonstrukciji i obnovi te održavanje unutarnjeg prostora tvrđave u skladu sa svojim financijskim mogućnostima. Međutim, izostao je vrlo bitan segment adekvatnog upravljanja i valorizacije tvrđave, koji se očituje ponajprije u nepostojanju sustava naplate obilaska tvrđave, izostanku održavanja redovitih kulturnih i zabavnih sadržaja koji bi predstavljali dodanu vrijednost tvrđavi i nedostatnoj promociji tvrđave. Sve su to razlozi zbog koji je izostao učinak na rast turističkih i gospodarskih pokazatelja.

Jedini iskorak u tom smjeru je prije tri godine učinila TZ Sinj, koja jedan put u turističkoj sezoni na prostoru tvrđave organizira koncert klasične glazbe. Cilj takvih inicijativa je oživjeti povijesnu tvrđave i ukazati na njezin veliki turistički potencijal. Međutim, iako su koncerti svake godine poluče izvanredne rezultate što se tiče odaziva posjetitelja, opet je izostao adekvatan sustav naplate.

Ipak, organizacija takvih događaja dodatno su podcrtala da tvrđava može poslužiti kao sjajan ambijent za organizaciju različitih događanja i pokazao da razvojni planovi grada s ciljem stavljanja tvrđave u turističke svrhe idu u pravom pravcu.

Turistički potencijal tvrđava Kamičak

Tvrđava Kamičak se nalazi u samoj gradskoj jezgri, nadomak svih važnih kulturnih i vjerskih znamenitosti Grada Sinja - Crkve Gospe Sinjske, Alkarskih dvora i Muzeja Sinjske alke, Tvrđave Grad s Križnim putem, sve redom registrirane objekte kulturne baštine.

S tvrđave se pruža jedinstven pogled, s jedne strane na cijelu sinjsku dolinu, a s druge na tvrđavu Grad. Središnji, veliki plato ispred kule i donji, manji plato na sjevernom dijelu tvrđave predstavljaju idealan prostor za održavanje kulturnih, zabavnih i drugih društvenih događanja na otvorenom, a koji se danas gotovo ni ne koristi.

Kula s veoma zanimljivim mehanizmom sata doprinosi još većoj atraktivnosti prostora Tvrđave. Nai sat na kuli koristi jednaki mehanizam sa starim brojčanikom gotovo dva stoljeća. Pri svakom pun otkucaju sata zazvoni točno onoliko puta koliko je sati, s tim da zvoni u dva navrata, tri minute pr punog sata i na puni sat. Osim toga, postoji mogućnost ulaska u unutrašnji volumen kule i neposredn uvida u zanimljiv mehanizam sata.

Zbog svog kulturno-povijesnog značaja, atraktivnosti prostora i blizine drugim sinjskim znamenitostim tvrđava Kamičak ima ogroman potencijal da postane vrhunska turistička atrakcija i prvorazredno mjest kulturno-umjetničkih i zabavnih sadržaja.

Međutim, ovaj potencijal Tvrđave Kamičak sada je nedovoljno iskorišten. Iako nema službene evidenci broja posjetitelja, procjenjuje se da tvrđavu Kamičak godišnje oko 20% od ukupnog broja turističk dolazaka u Sinj (za 2015. godinu to iznosi oko 2.340 posjeta). Razlog zbog čega taj broj nije viši le prvenstveno u tome što prilaz i unutrašnjost tvrđave Kamičak su oštećeni i neuređeni, što predstavl također i sigurnosni rizik za njezine posjetitelja. Tvrđava nije adekvatno označena turističkim informativnim pločama niti promovirana.

Ovaj broj posjetitelja nema apsolutno nikakav učinak na lokalno gospodarstvo jer ne postoji adekvatan sustav upravljanja i valorizacije tvrđave.

Predloženim integriranim projektom žele se stvoriti svi preduvjeti da se tvrđava obnovi i zaštiti od daljnjeg propadanja, a potom da se iskoriste i svi njezini kulturni i turistički potencijali.

Budući da Grad Sinj nije u mogućnosti naplaćivati sadržaje koji su predviđeni za Tvrđavu Kamičak (audio vodiči, ulaznice od predstava i sl.) i time osigurati njihovu održivost, jer nije registriran za takvu djelatnosti, po završetku provest će javni, transparentni i nediskriminirajući postupak odabira budućeg upravitelja Tvrđave Kamičak, uz jasno definirane kriterije. Među kriterijima odabira bit će, između ostalog, da budući upravitelj tijekom obavljanja djelatnosti ima pravo ostvarivati isključivo razumnu dobit i da će najmanje 80% kapaciteta godišnje upotrebljavati Tvrđavu Grad u kulturne svrhe. Budući upravitelj vršit će poslove održavanja tvrđave Kamičak te osigurati adekvatan sustav naplate obilaska tvrđave i ostalih sadržaja koji će se odvijati na njezinom prostoru. Prihodi od tih aktivnosti koristit će se održavanje prostora tvrđave te osmišljavanje i organizaciju novih turističkih sadržaja. Očekuje se da će na ovim aktivnostima zaposliti 3 nove osobe, kao izravna posljedica ovog integriranog projekta.

III. OPSEG INTERVENCIJE

- *Navedite na koji će način ovaj element (aktivnost) povećati vrijednost baštine*
- *Opišite vrstu predviđenog ulaganja, npr. izgradnja / obnova prostorija i pripadajućih objekata unutar elementa, postavljanje izložbenih primjeraka i umjetnina, izložbenih armarića, informativnih ploča, informatičke opreme i softvera, strojeva i alata, namještaja itd.*
- *Opišite vrstu sadržaja / programa vezanih uz element (aktivnost)*
- *Navedite inovativne elemente koji će se primjenjivati, npr. inovativni pristupi, tehnološka rješenja, uključujući i planirane tehnologije.*
- *Navedite koji su promotivni i informativni alati i aktivnosti predviđeni za podizanje svijesti o obnovljenoj baštini među potencijalnim ciljnim skupinama. Prema potrebi, opišite kako su ove aktivnosti i alati povezani s promicanjem i vidljivosti cijelog integriranog programa.*

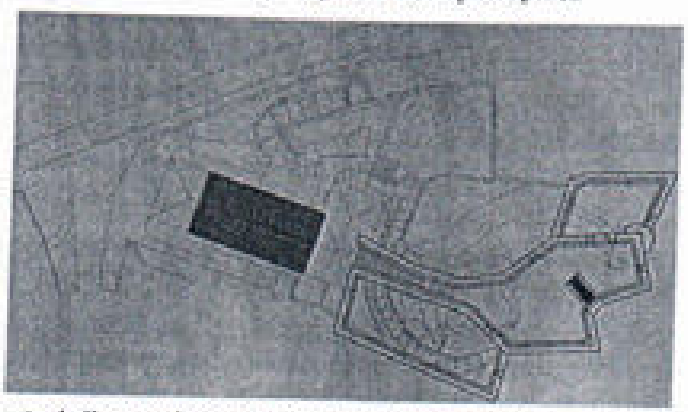
Rekonstrukcija i obnova tvrđave Kamičak s kulom sa satom

Predloženim integriranim razvojnim programom obuhvaćeno je 3 glavne grupe aktivnosti na tvrđavi Kamičak:

1. <u>Rekonstrukcija, obnova i opremanje tvrđave Kamičak</u>, što će obuhvaćati sljedeće radove:
   - Rekonstrukcija zidina tvrđave prema izvornom stanju iz 18. st.

   Tvrđavu su tada činila tri zasebna platoa omeđena zvjezdastim zidem, manje stubište koje povezuje gornji plato s istočnim podnožjem tvrđave te veće stubište koje povezuje glavni plato s zapadnim podnožjem, odnosno Palacinom. Konture zidova središnjeg i sjevernog platoa tvrđave su u ovom trenutku jasno vidljive, dok konture zidova uz izvorno stubište je potrebno dozidati na

izvornim pozicijama. Predviđeno je također čišćenje kamenog zida i sljubnica te uklanjanje i zamjena mjestimično oštećenih manjih dijelova zida i poklopnica



Rekonstrukcija utvrde Kamičak prema izvornom stanju iz 18. stoljeća

- Uklanjanje postojećeg zavojitog stubišta s kojim se trenutno pristupa na prostor tvrđavi te rekonstrukcija i obnova izvornog stubišta iz 18. stoljeća i njegovo stavljanje u ponovnu funkciju.
- Rekonstrukcija stubišta koje povezuje glavni i sjeverni plato.
- Uređenje travnatih površina tvrđave.
- Osvjetljavanje kompletnog prostora tvrđave i njezinog podnožja, što će doprinijeti atraktivnosti i cjelokupnom ugođaju na tvrđavi te će biti jasnije vidljiv iz smjera grada.
- Zelena padina koja se pruža od središnjeg platoa tvrđave prema Palacini će se hortikulturno urediti i na njoj urediti pješaka staza.

2. <u>Rekonstrukcija i obnova kule sa satom</u>, pri čemu će se zadržati izvoran izgled kule, a obuhvaćat će sljedeće radove:

- saniranje i preventivno podupiranje svoda
- saniranje kamenih zidova pročelja te balustrade,
- obrada i žbukanje unutrašnjih zidova kule,
- restauracija zvona na krovu kule s pripadajućim mehanizmom,
- restauracija čeličnog brojčanika i kazaljki sata,
- zamjena postojećih čeličnih vrata kule s novim drvenim vratima,
- izvedba novih čeličnih rešetki čime će se arheološki sondirano podnožje utvrde učiniti vidljivim s razine gornjeg platoa,
- Obzirom na uvriježeni običaj posjetitelja utvrde da kroz otvore koji se nalaze na kuli ubacuju poruke, predviđeno je da se jedan otvor izvede kao stilizirani pretinac za ostavljanje poruka, a drugi otvor kao okular kroz koji se mogu pročitati poruke odabrane iz pretinca. Pomoću seta dva zrcala u interijeru okular će funkcionirati i kao periskop kojim će se izvana omogućiti pogled na vrlo zanimljiv mehanizam sata s brojčanikom.

Predviđeni radovi su u skladu sa smjernicama nadležnog konzervatorskog odjela i konzervatorskog elaborata

3. <u>Opremanje tvrđave Kamičak</u> u svrhu pružanja bolje turističke usluge i stvaranja preduvjeta za organizaciju različitih događanja:

- Nabava ljetne mobilne pozornice u svrhu održavanja različitih kulturnih, zabavnih i drugih društvenih događaja.
- Prostor tvrđave će se adekvatno označiti s dvije turističke ploče, na hrvatskom i engleskom jeziku te QR kodom. Jedna od informativnih ploča će biti tabla s fotografijom panoramskog pogleda na širi centar grada s osnovnim informacijama i označenim lokalitetima (naziv, godina izgradnje, kratka povijest, zanimljivosti), koja će usmjeravati posjetitelje tvrđave na daljnje

istraživanje kulturnih i drugih znamenitosti grada Sinja. Druga će označavati kulu sa satom. Aktivacijom QR (quick response) koda na tabli pomoću smart mobilnog telefona turisti moći informirati o kulturno-povijesnim znamenitostima Sinja na moderan način kakav s primjenjuje u svjetskim metropolama.

- Nabava 50 audio vodiča koji će producirati informacije na 4 jezika (hrvatski, engleski, njem talijanski) i voditi posjetitelje kroz povijesne i kulturne činjenice i zanimljivosti povez tvrđavom Kamičak, što će rezultirati boljom turističkom uslugom i mogućnošću dodatne nap

Obnovljena tvrđava Kamičak s kulom sa satom kao poboljšani turistički proizvod i mjesto pruž novih turističkih sadržaja

Kroz provedbu prethodno navedenih radova, jedinstveni i atraktivan prostor tvrđave Kamičak s kulor satom dobit će novu dodanu vrijednost. Na prostor tvrđave posjetitelji će moći kročiti rekonstruira povijesnim stubištem iz 18. stoljeća, proći novouređenom pješačkom stazom i odmoriti se novosagrađenim kamenim klupama. Ući u unutrašnjost kule sa satom i upoznati se sa star zanimljivim mehanizmom sata koji već gotovo dva stoljeća pokazuje točno vrijeme. Ubaciti svoju por kroz novi stilizirani pretinac na kuli ili pročitati neku od poruka koji su ostavili njihovi prethodnici, što i potencijala postati prava turistička atrakcija poput one u Veroni s Julijinom skulpturom gdje tur vjeruju da ostavljanje papirića s ljubavnom porukom donosi sreću u ljubavi.

S povijesnim i kulturnim značajkama i zanimljivosti tvrđave i kule sa satom posjetitelji će se mo upoznati putem novonabavljenih audio vodiča na četiri jezika (hrvatski, engleski, njemački i talijanski novopostavljenih informativnih ploča na hrvatskom i engleskom jeziku s QR kodom.

Novouređeni prostor tvrđave stavit će se u funkciju održavanja kulturno-umjetničkih izvedbi i posta koji će oživjeti povijesne zidine utvrde i učiniti ga mjestom jedinstvenog doživljaja za turiste.

Na prostoru tvrđave Kamičak organizirat će se koncerti već renomiranih glazbenika i umjetnika i izvedbe lokalnih umjetničko – kulturnih društava kao što su **Gradska glazba Sinj**, **Klapa Sinj** itd.

Tvrđava Kamičak će postati i mjesto dva nova festivala, koje će pokrenuti Grad zajedno s gradskon javnom ustanovom *Kulturno umjetničko središte Sinj* i udrugom *Sinjski urbani kulturni pokret* - **Kamičak Etno festival i Kamičak DokuFilm.**

Kamičak Etno festival

U sklopu ove projektne komponente Grad Sinj će zajedno s Kulturno umjetničkim središtem Sinj razviti novi festival, koji će se ubuduće jedan put godišnje održavati na prostoru tvrđave Kamičak. Festival se zasniva na ideji sustavnog promicanja kulturne raznolikosti putem prezentiranja raznovrsnih tradicijskih oblika i sadržaja, tradicijskih napjeva, stilova izvođenja i korištenih glazbala ili se barem njima višestruko nadahnjuje. Festival će se održavati tri dana sredinom mjeseca lipnja. Na taj način će se potaknuti raniji početak sezone kulturnog turizma na području grada Sinja, budući da se glavnina turističkih zbivanja dosad odvijala koncem srpnja i tijekom kolovoza. Na festivalu će nastupiti lokalni i međunarodno poznati izvođači čiji glazbeni izričaj sadrži tradicijske elemente.

U svrhu razvoja novog festivala, Grad Sinj će nabavljati usluge izrade vizualnog identiteta festivala i web stranice festivala te izradu promotivnih materijala (baneri, plakati i brošure).

Kamičak DokuFilm

Kamičak DokFilm je zamišljen kao festival dokumentarnog društveno angažiranog filma, koji će pokrenuti Grad Sinj zajedno s javnom ustanovom Kulturno umjetničko središte Sinj i udrugom Sinjski kulturni urbani pokret, koja ima dugogodišnje iskustvo u organizaciji i provođenju filmskih projekcija na otvorenom. Riječ je o filmovima čija je tema propitivanje društvenih vrijednosti, razobličavanje tabua, razotkrivanje korupcije, ukazivanje na globalne promjene koje se izravno tiču i pojedinca itd. Društveno angažirani film jedan je od načina borbe za slabije, zanemarene, skrivene društvene skupine. Cilj festivala je senzibiliziranje mladih i podizanje svijesti o važnosti aktivnog sudjelovanja u životu lokalne

zajednice, a na festivalu će se dodjeljivati nagrade za najbolja filmska ostvarenja. Festival će se održavati u trajanju od tri dana tijekom mjeseca rujna. Na festivalu će se dodjeljivati nagrada za najbolji film, o čemu će odlučivati stručni žiri. Festival će imati i popratni dio programa, koji će se održavati u prostoru zgrade Palacine. Taj dio programa sastojat će se od edukativnih radionica vezane za montažu, snimanje i produkciju filma koje će voditi eminentni stručnjaci na tom području.

U svrhu pokretanja novog festivala, Grad Sinj će nabavljati usluge izrade vizualnog identiteta festivala i web stranice festivala, nabavljati projektor i platno te izraditi promotivne materijale vezane uz festival.

Osim toga, tvrđava Kamičak će postati domaćinom češćih nastupa Gradske glazbe Sinj i Klape Sinj koje su važni sudionici svih kulturnih događanja u Gradu Sinju i koji njeguju glazbeni izričaj koji je tradicionalno vezan uz taj kraj.

Gradska glazba Sinj je neizostavni element Sinjske alke. Kao što će biti kasnije opisano, čini sastavni dio alkarske povorke, a tijekom viteškog natjecanja glazbeno podržavaju svaki pogodak u središ. Osim što je promotor ne tako popularne puhačke glazbe, Gradska glazba Sinj je i promotor Sinja, sinjskih narodnih običaja (narodna nošnja i narodna glazba) i sinjske kulturne baštine (Sinjska alka) u zemlji i inozemstvu.

Gradska glazba Sinj u suradnji s TZ Grada Sinj ubuduće organizirati niz koncerata puhačke glazbe i srodnih kulturno-umjetničkih društava iz zemlje i inozemstva, koji će se održavati na ljetnoj pozornici tvrđave Kamičak i tvrđave Grad. Kao popratni program, u prostoru polivalentne dvorane u Palacini (dio Tvrđave Kamičak) provodit će se glazbena radionica ***Mala škola glazbe***, gdje će se posjetitelji moći upoznati sa specifičnostima i mogućnostima puhačkih instrumenata, s ciljem popularizacije i poticanja bavljenje s tom vrstom glazbe i kako bi se očuvala njezina tradicija na ovim prostorima.

Organizatori festivala bit Gradska glazba Sinj, a prihod ostvaren od naplate ulaznica osigurat će provođenje Male škole glazbe za puhačke instrumente koji nisu obuhvaćeni redovitim programom Osnovne glazbene škole Jakova Gotovca Sinj. Koncerti puhačke glazbe predstavljaju novi kulturno-edukativni sadržaj koji će privući veliki broj posjetitelja (minimalno gostujuća umjetničko-kulturna društva i ljubitelje puhačke glazbe), koji će prilikom sudjelovanja na festival konzumirati i ostale sadržaje iz nove kulturne i turističke ponude Sinja, što će doprinijeti povećanju prihoda i produženju turističke sezone.

Klapa Sinj

Klapsko pjevanje je tradicionalna hrvatska vokalna glazba podrijetlom iz Dalmacije. **Registrirana je hrvatska kulturna baština (Z 3621), a od 2012. godine nalazi se na UNESCO-vom popisu nematerijalne svjetske baštine.** Klapsko pjevanje karakterizira višeglasno pjevanje, bez pratnje instrumenata.

Klapa Sinj tradicionalno od 2009. organizira festival marijansko-duhovne klapske pjesme Klape Gospi Sinjskoj i božićno – novogodišnji koncert Klape Sinj i gostiju, koji se održavaju na gradskom trgu, ispred Crkve Gospe Sinjske. U narednom razdoblju Klapa Sinj planira unaprijediti koncept festivala marijansko-duhovne klapske pjesme Klape Gospi Sinjskoj, širenjem repertoara na i na druge skladbe duhovnog sadržaja, kao što su različite sklade pjevanja mise, bilo suvremene, bilo one iz postojeće baštine duhovne i crkvene glazbe. Novi repertoar uključivat će dakle klapsko pjevanje marijanskih i općenito duhovnih pjesama. Festival će biti popraćen održavanjem različitih kulturno-edukativnim radionicama koje će se održavati u multifunkcionalnoj dvorani Palacine o povijesti i značaju klapskog pjevanja kao hrvatske i svjetske nematerijalne kulturne baštine te praktične i glazbene radionice u sklopu kojih će se zainteresirani poučavat četveroglasnom (klapskom) pjevanju.

U svrhu unaprjeđenja kulturne ponude za vrijeme turističke sezone Klapa Sinj će povećati broj svojih nastupa na minimalno jedan koncert mjesečno u razdoblju od lipnja do rujna. Nastupi će se održavati na ljetnoj pozornici Tvrđave Kamičak i Tvrđave Grad, koji će svojim ambijentalnim prostorom doprinijeti doživljaju i pružiti dodatnu vrijednost. Klapa Sinj će tijekom godine održavati redovite praktične glazbene radionice (minimalno 3 radionice godišnje, povrh one koje će održati u sklopu prethodno opisanog festival), koje će održavati u prostoru polivalentne dvorane Palacine. Očekuje se da će razvoj novih sadržaja rezultirat bogatijom turističkom ponudom Grada Sinja i privući veći broj posjetitelja.

Aktivnosti promocije i vidljivosti

Na početku provođenje radova prostor Tvrđave Kamičak bit adekvatno obilježeri s privrem informacijskom pločom, a po završetku radova trajnom pločom, u skladu s *Uputama za kor sredstava iz EFRR, ESF i KF za razdoblje 2014. – 2020.*

Tvrđava Kamičak i novostvoreni sadržaji bit će uključeni u sve aktivnosti promocije i oglašavanja kr detaljno opisane u zasebnoj komponenti: Promocija i vidljivost Sinja i Cetinske krajine.

IV. OČEKIVANI ISHODI

Navedite i brojčano odredite (kvantificirajte) glavne ishode (učinke) ovog elementa (aktivnosti).

1. Rekonstruirana i obnovljena tvrđava Kamičak i kula sa satom
2. Uređena ljetna pozornica na otvorenom u svrhu organizacije različitih kulturnih, zabavn drugih društvenih događanja
3. Uređena pješačka staza.
4. Nabavljeno 50 audio vodiča na četiri jezika - hrvatski, engleski, njemački i talijanski jezik
5. Postavljene 2 turističke informativne ploče
6. Uređen stilizirani pretinac za poruke posjetitelja na kuli sa satom.
7. Razvoj novih sadržaja za posjetitelje: 2 nova festivala – Kamičak etno festival i Kamičak DokFil koncerti puhačke glazbe i klapskog pjevanja
8. Povećan broj turističkih posjeta za 124,9% dvije godine nakon provedbe integriranog projekt (2020.)
9. 3 novozaposlene osobe

Komponenta (aktivnost) 3
Rekonstrukcija, uređenje i opremanje zgrade Palacine i dvorišta

I. ODGOVORNOST ZA PROVEDBU

- *Navedite tko je odgovoran za provedbu ovog elementa (aktivnosti) ; napomena: isključivo prijavitelj ili partner.*
- *Ako je relevantno, odnosno ukoliko su uključeni, navedite i druge dionike (tzv. surodnike) koji imaju određene interese i/ili uloge u provedbi elementa (aktivnosti), međutim izravno ne provode aktivnosti i ne koriste bespovratna sredstva unutar integriranog programa.*

Zgrada Palacina zajedno s tvrđavom Kamičak sačinjava jedinstvenu povijesnu i arhitektonsku cjelinu, upisanu u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske (oznaka dobra u Registru: Z-4797). U jednom dijelu prostora Palacine djeluje Muzej Cetinske krajine, čija je građa zaštićeno pokretno kulturno dobro Republike Hrvatske, upisano u Registar kulturnih dobara (oznaka: Z-3913).

Ova projektna komponenta obuhvaća dvije glavne grupe aktivnosti:

- Rekonstrukcija, obnova i opremanje zgrade Palacine i njezinog dvorišta, čiji je nositelj Grad Sinj kao vlasnik ovog objekta kulturne baštine.
- Nabava opreme i usluga u svrhu obavljanja muzejske djelatnosti, čiji je nositelj Muzej Cetinske krajine i korisnik jednog dijela prostora zgrade Palacine.

Za provedbu svoje grupe aktivnosti Grad Sinj će provesti sve potrebne postupke javne nabave u skladu s nacionalnom zakonodavstvu; pratiti njihovu provedbu i poduzimati sve potrebne mjere kako bi planirani radovi tekli u skladu s načelima učinkovitosti i ekonomičnosti te planiranom dinamikom.

Za nabavu opreme potrebne za obavljanje muzejske djelatnosti, podizanje standarda u prezentaciji i pristupačnosti muzejske građe, pružanju novih kulturnih sadržaja posjetiteljima bit će zadužen Muzej Cetinske krajine, koji za to posjeduje potrebno stručno znanje i iskustvo. Muzej Cetinske krajine će također provesti nekoliko nabava usluga potrebnih za provedbu informativnih i promotivnih aktivnosti s ciljem povećanja vidljivosti i bolje promocije muzeja te privlačenja većeg broja posjetitelja.

Jedan dio Palacine – polivalentna dvorana uredit će se i opremiti kao izložbeno-prodajni prostor tradicijskih predmeta, u kojem će se održavati i pokazno-prezentacijski program i radionice tradicijskih zanata, te izložbeno-prodajni prostor i kušaona tradicijskih proizvoda. Suradnici u provedbi ove aktivnosti Gradu Sinju će biti Udruga za očuvanje baštine Cetinske krajine, Udruga stari zanati, Udruga za očuvanje baštine Potravnik, Udruga Vridne ruke žena Cetinske krajine, Klaster Kolo, sve redom udruge osnovane s ciljem očuvanja kulturne i tradicijske baštine i običaja s područja Cetinskog kraja koji će sudjelovati u osmišljavanju i provedbi budućih sadržaja u dvorani Palacine.

III. OPIS I TRENUTAČNI STATUS

- *Opišite element (aktivnost) baštine, lokaciju, glavne značajke, kulturnu važnost, stanje u kojem se trenutačno nalazi, trenutačno korištenje kao turističke atrakcije (uključujući i broj posjetitelja) i postojeći značaj elemenata kulturne baštine u lokalnom gospodarstvu u smislu radnih mjesta i gospodarske aktivnosti.*
- *Opišite tko je nadležan za održavanje i očuvanje elemenata (aktivnosti) baštine i tko je odgovoran za njeno promicanje kao turističke atrakcije. Hoće li se provedbom projekta upravljačka struktura (/ili nadležnosti/odgovornosti promijeniti?*
- *(ako je primjenjivo) Navedite broj osoba koje su trenutno zaposlene na poslovima vezanima uz element (aktivnost).*

Povijest i kulturni značaj zgrade Palacine

Zgrada Palacina zajedno s tvrđavom Kamičak sačinjava jedinstvenu povijesnu i arhitektonsku cjelinu, upisanu u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske (oznaka dobra u Registru: Z-4797). Palacina je bivša mletačka jednokatna vojarna, izgrađena za časnike pješake zajedno s tvrđavom Kamičak početkom 18. st. (1712.-1713.), u vrijeme venecijanske uprave.

Palacina kroz povijest

Naziv Palacina prvi put se spominje 1789. g. u opisu jednog venecijanskog inženjera. Kroz tri stotine godina doživjela je nekoliko građevinskih transformacija od mletačke vojarne - kvartira do velike jednokatne gradske palače, ali namjena joj je uvijek bila javna.

Kroz povijest je imala razne „gospodare" i različite namjene. Na katastarskom planu grada Sinja iz 1832. godine Palacina je označena kao jednokatna zgrada za iznajmljivanje u vlasništvu Općine Sinj. Krajem 19. st. u Palacini su smješteni općinski uredi, a u prizemlju se nalazila kolarsko-kovačka radionica koja je imala ulogu škole za buduće obrtnike. Nakon razornog potresa 1898. godine Palacina je nadograđivana na istočnoj i zapadnoj strani, a u prizemlju je otvorena prva javna kazališna dvorana u Sinju, u kojoj su se održavale kazališne predstave i svečani balovi, nastupali domaći amaterski glumci i gostovale talijanske operetne družine iz Splita zvane Matuci. U kazalištu od 1905. do 1907. godine djeluje društvo Hrvatski sokol, koje je nastavilo kazališnu djelatnost i u prostoru Palacine prikazali niz hrvatskih drama. Godine 1907. u Palacini je osnovana prva vatrogasna postrojba grada Sinja, jedno od najstarijih vatrogasnih društava, koje koristi prizemlje zgrade do 4. srpnja 2005. godine kada se preseljava u nove prostore. Na prvom katu Palacine, od svog osnutka 1956. godine, smjestio se Muzej Cetinske krajine, čiji je osnivač Splitsko-dalmatinska županija.

Zgrada Palacina je zadnji put obnavljana nakon Drugog svjetskog rata (1939.-1945.), tijekom kojeg je stradala u jednom požaru. Danas je Palacina u arhitektonskom smislu jako zapuštena i konstruktivno ugrožena.

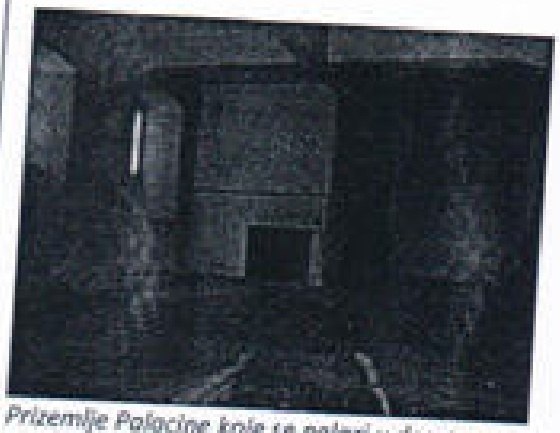


Na zapadnoj strani na Kamičak se naslanja Palacina





Izvorno stubište iz 18. st. iz dvorišta Palacine na tvrđavu Kamičak.



Prizemlje Palacine koje se nalazi u derutnom stanju i trenutno nije nefunkcionalno.





Dvorište Palacine koje je potrebno rekonstruirati i obnoviti.

Muzej Cetinske krajine i muzejska građa – stalni stanar Palacine od 1956.

Za obavljanje svoje djelatnosti Muzej trenutno koristi manji dio prizemlja (istočni dio prizemlja) kao ulaz u muzej i prvi kat zgrade kao izložbeni prostor i za uredske prostorije. Prvi kat Palacine gdje je izložena muzejska građe preuređen je 80-ih godina 20. st. Muzej se tada predstavio stalnim postavom cjelokupne arheološke i kulturno-povijesne baštine.

Sa sjeverne strane zgrade Palacine nalazi se vanjsko dvorište, kroz koje posjetitelji trebaju proći prilikom obilaska tvrđave Kamičak i na kojem je trenutno izložen **lapidarij Muzeja.**

U zapadnom dijelu prizemlja, koji je u prošlosti u cijelosti koristilo Dobrovoljno vatrogasno društvo Sinj (1907. – 2005.), nalazi se prostrana višenamjenska dvorana (površine oko 1000 kvadratnih metara), koja se nalazi u derutnom stanju i trenutno nije u funkciji.

Muzej Cetinske krajine predstavlja središnje mjesto interdisciplinarnih istraživanja, stručne zaštite i konzervacije, edukacije i prezentiranja bogate kulturno – povijesne baštine Cetinske krajine.

Muzejska građa je zaštićeno pokretno kulturno dobro Republike Hrvatske, upisano u Registar kulturnih dobara (oznaka: Z-3913). Fundus muzejskih predmeta raspoređen je u 12 raznovrsnih muzejskih zbirki: Arheološka zbirka, Numizmatička zbirka, Kulturno-povijesna zbirka, Etnografska zbirka, Prirodoslovna zbirka, Zbirka oružja, odlikovanja, medalja i plaketa, Zbirka fotografija i fotografskoga pribora, Zbirka dokumenata, Zbirka razglednica, Zbirka plakata te Umjetnička zbirka. Međutim, zbog ograničenosti prostornih kapaciteta u stalnom muzejskom postavu izložena je samo bogata kolekcija arheoloških nalaza iz Arheološke zbirke i muzejski eksponati iz Umjetničke zbirke. Ostale vrijedne muzejske zbirke nisu izložene javnosti i pohranjene su u već prepunoj improviziranoj muzejskoj čuvaonici, koja ne zadovoljava visoke standarde čuvanja muzejske građe.

Lapidarij Muzeja

U lapidariju na otvorenome (u dvorištu Palacine) i u prizemlju Muzeja izloženi su kameni spomenici iz različitih stilskih razdoblja. Među izlošcima naročito su značajni antički spomenici, zastupljeni dijelovima arhitektonske dekoracije, epigrafskim spomenicima (stele, žrtvenici posvećeni rimskim božanstvima) te figuralnim skulpturama među kojima se ističu kipovi rimskih božica Rome i Fortune iz Čitluka, antičkog Aequuma. Među kamenim spomenicima osobito su vrijedne stele iz 1. stoljeća iz Ruduše, na kojima uz ilirska imena nalazimo i posebne ukrasne motive. Osobito je značajan plutej oltarne pregrade iz Gale, čiji ga osebujni likovni tretman i ukrasni motivi zatvorenih koncentričnih kružnica čine jedinstvenim primjerom kasnoantičke plastike u unutrašnjosti rimske Dalmacije na prijelazu iz 6. u 7. stoljeće. Izlošci koji pripadaju Arheološkoj zbirci poredani su kronološkim slijedom od prapovijesti preko antike do srednjeg vijeka, a popraćeni su preglednim tekstovima, legendama, kartama, crtežima i fotografijama, koji edukativno upotpunjuju postav.

Veći dio spomenika bio je neprimjereno izložen na prostoru dvorišta ispred muzeja. Muzej Cetinske krajine–Sinj u 2007. godini financijskim sredstvima Ministarstva kulture RH započeo je I. fazu uređenja lapidarija koja je obuhvatila konzervatorsko-restauratorske radove na kamenim spomenicima. U konzervatorsko-restauratorske radove uključeni su bili svi dijelovi arhitektonske dekoracije, počasni natpisi, nadgrobne stele, žrtvenici, poklopci sarkofaga, koji su izloženi u prizemlju muzejske zgrade i na prostoru dvorišta ispred Muzeja, ukupno 33 kamena spomenika. U 2014. godini sredstvima Ministarstva kulture u okviru II. faze obavljeni su radovi na prezentaciji 10 najugroženijih kamenih spomenika koji su dobili primjerenu zaštitnu konstrukciju i postamente.

Trenutno korištenje Palacine u kulturne i turističke svrhe

Zgradom Palacina upravlja Grad Sinj, u čijem vlasništvu se nalazi zgrada. Prostor Palacine se trenutno ne koristi u cijelosti tako da njezini kulturni i turistički potencijali nisu u potpunosti iskorišteni. Kao što je prethodno opisano, jedan dio prostora Palacine je dan na korištenje Muzeju Cetinske krajine. Preostali dio prizemlja (polivalentna dvorana) zbog različitih vrsta oštećenja posve je nefunkcionalan, što predstavlja 108,50 četvornih metara neiskorištenog prostora.

Intencija Grada Sinja je stoga da se kroz ovu projektnu komponentu zgrada u cijelosti rekonstruira i time spriječi njezino daljnje propadanje, prostor funkcionalno reorganizira i opremi te u cijelosti stavi u kulturne i turističke svrhe. U novom obnovljenom prostoru nastavit će se obavljati muzejska djelatnost, ali u proširenom obliku i modernijem načinu prezentacije, a u polivalentnoj dvorani zgrade predviđen je i sasvim novi sadržaj – pokazno-prezentacijski program tradicijskih zanata, izložbeno prodajni prostor i kušaona tradicijskih proizvoda, što će značajno unaprijediti turističku ponudu grada te stvoriti pozitivno i poticajno okruženje za očuvanje ove izuzetno važne tradicije Sinja i Cetinskog kraja.

Tradicijski zanati i tradicijski predmeti i proizvodi Sinja i cetinskog kraja

Osim povijesnih i kulturnih znamenitosti, identitet nekog kraja predstavljaju i znanja i vještine koja su se, prikupljana generacijama, prenosila s koljena na koljeno stvarajući tako obiteljsku i lokalnu tradiciju. Sinj i Cetinska krajina tako obiluju vrijednim vještinama starih zanata i jedinstvenim tradicijskih predmeta za široku namjenu, koji mogu predstavljati sjajan turistički suvenir.



Jedno od najstarijih zanata je **Tradicijsko lončarstvo ručnoga kola u Potravlju, koje je zaštićeno kao nematerijalno kulturno dobro nalazi se u Registru kulturne baštine (Z-5916).**

Tradicionalnom izradom lončarstva u prošlosti bavilo se u mnogim selima Cetinske krajine. Do danas se umiječe izrade zemljanoga posuđa do danas održalo samo u selu Potravlju u Općini Hrvace i to samo u dvije obitelji (obitelji braće Knezovića). Uz neke tradicijske posude, danas se izrađuju i predmeti novih oblika i namjene, kao što su amfore (za turističku prodaju), lonci za cvijeće – *pitari* – te razni minijaturni oblici tradicijskoga posuđa koji se nude kao suveniri. U stručnoj terminologiji „ručno kolo" označava izradu lonaca na malom, niskom kolu koje se pokreće rukom, za razliku od „nožnoga kola", što se sastoji od dva kola spojena metalnom osovinom, od kojih se donje pokreće nogom. Općenito se smatra da je lončarstvo ručnoga kola pretpovijesne starine i da je u našim krajevima poznato od 4. stoljeća pr. Kr. U većem dijelu Europe to je lončarstvo odavna nestalo i ustupilo mjesto lončarstvu „nožnoga kola".

Unikatne Zelovske lule izrađuju se od prirodnih sirovina: gline i drveta. Glina se oblikuje u posebnim kalupima od kojih su neki stari gotovo 200 godina. Nakon obrade u kalupima lule se neko vrijeme suše na zraku, a onda peku; danas u pećima za keramiku, a u prošlosti lule su se pekle u kamenim pećima rađenim tehnikom suhozida. Drveni kamiši su obrađene, mlade grane većinom slatkog drveta kao što je: raščeljka, ljeska ili javor. Kamiši se buše ručno, starim svrdlima, da bi se nakon toga zagrijavali i savijali u posebno rađenim kalupima – krivačama, gdje dobivaju koljenasti ili dvokoljenasti oblik. Svaki kamiš se ručno ukrašava raznim tehnikama kao npr. rezbarenjem, pirografijom ili bojenjem. Specifične boje koje su se u prošlosti koristile bile su žuta, crvena i zelena. Različitim tehnikama ukrašavanja kamiša svaka lula postaje posebna i jedinstvena. Zelovske lule danas izrađuje još samo Ivan Delaš iz Zelova

Od ostalih starih zanata izdvaja se izrada ***opanaka oputara*** iz Giljeva i Glavica, izrada ***samara*** (drveno sedlo za tovarne životinje), izrada drvenih bačava i različitih metalnih predmeta široke upotrebe: krakuna, brava, motika, sjekira, kosira...

Osim toga, na tom području postoji oko 50-tak malih proizvođača proizvoda kao što su pršut, vino, rakija sir, med i sl., koji su specifični za Cetinski kraj i koji se još uvijek proizvode prema načinima i recepturi njihovih predaka, u ekološki čistom okruženju.

Na području Cetinske krajine djeluju više udruga koje se bave očuvanjem i promocijom tradicijskih zanata i baštinom Cetinskog kraja: Udruga za očuvanje baštine Cetinskog kraja, udruga Stari zanati, Udruga za očuvanje baštine Potravnik i udruga Vridne ruke žena Cetinske krajine. Navedene udruge nastoje različitim pojedinačnim inicijativama i aktivnostima prezentirati i popularizirati tradicijski načine izrade i proizvode, a redovito se predstavljaju putem različitih sajmova. U 2014. godini je u Sinju osnovan i Klaster Kolo, prvi klaster žena poduzetnica, predvođen Poduzetničkim centrom Sinj koji predstavlja još jedan organizirani način djelovanja u svrhu očuvanja i snažnije promocije tradicijskih proizvoda i predmeta.

TZ Sinj se posljednjih godina također intenzivnije uključuje u promociju starih zanata, pa je u 2014. i 2015. organizirala dvodnevne edukativne radionice „Tradicijsko lončarsko kolo iz Potravlja" i snimila promotivni film koji je dostupan putem Youtube kanala. Svake godine u mjesecu kolovozu organizira Sinjski sajam sela u sklopu kojeg kroz bogati dvodnevni zabavni program nekoliko desetaka izrađivača i proizvođača imaju priliku izložiti i promovirati svoje predmeta i proizvoda izuzetne tradicijske vrijednosti. U tu svrhu Poduzetnički centar Sinj svake godine organizira i Sajam pršuta, koji predstavlja još jednu dobru priliku za prezentaciju tradicijskih predmeta i proizvoda široj publici.

Ono što je zajednički problem tradicijskih zanata i proizvođača tradicijskih proizvoda jest što nemaju stalno mjesto na kojem bi tijekom cijele godine prezentirali svoje vještine i proizvode. Uređenje stalnog pokazno-prezentacijskog mjesta zasigurno bi doprinijelo očuvanju i podizanju svijesti lokalnog stanovništva o značaju i vrijednosti starih vještina, načina proizvodnje i recepture, a ujedno bi predstavljalo dodatnu turističku ponudu koja bi bila u skladu sa suvremenim turističkim i potrošačkim trendovima.

Upravljanje Palacinom

Temeljem potpisanog sporazuma s Gradom Sinjem, istočni dio prizemlja, prvi kat i novostvoreni potkrovni prostor koristit će Muzej cetinske krajine – Sinj. Za upravljanje polivalentnom dvoranom, Grad Sinj će po završetku projektne aktivnosti provesti javni, transparentni i nediskriminirajući postupak odabira budućeg upravitelja tog prostora, uz jasno definirane kriterije. Jedan od kriterija će biti da budući upravitelj tijekom obavljanja djelatnosti ima pravo ostvarivati isključivo razumnu dobit.

S druge strane, Muzej Cetinske krajine, koji trenutno koristi samo dio prostora Palacine, za obavljanje muzejske djelatnosti financira iz proračuna Splitsko-dalmatinske županije i vlastitih prihoda (od ulaznica). Županijska proračunska sredstva su dostatna tek da muzej pokrije režijske troškove i troškove zaposlenika, dok za provedbu posebnih muzejskih programa i aktivnosti muzej aplicira na pozive Ministarstva kulture za dodjelu sredstava projektima na području kulture.

U muzeju je trenutno četiri stalno zaposlene osobe (ravnateljica i 3 muzejske kustosice). Kao osnovno sredstvo promocije muzej koristi svoju internetsku i Facebook stranicu. Muzej pokušava dodatno prezentirati i promovirati svoju djelatnost i kulturno-povijesni značaj Palacine pomoću povremenih edukativnih radionica, koje organizira za različite uzraste. Međutim, ove aktivnosti su se pokazale nedostatnima obzirom da je u 2014. godini Muzej posjetilo 3043 posjetitelja što čini tek 27% ukupnog broja turista koji su posjetili Sinj tijekom 2014. godine.

Kroz ovu projektnu komponentu Muzej Cetinske krajine planira značajno unaprijediti način čuvanja i prezentacije muzejske građe te pružanja usluge posjetiteljima/turistima, uskladiti ih s modernim i tehnološkim dostignućima, a kroz primjenu različitih tehnika omogući pristup i neposredan doživljaj muzejske građe osobama s invaliditetom. Uređenjem muzejske suvenirnice, ponudom multimedijalnih vodiča kroz muzejski postav i sudjelovanja u različitim kulturno-edukativnim sadržajima uz naknadu, **Muzej će stvoriti preduvjete za stvaranje veće operativne dobiti koja će osigurati trajnost i održivost dijela muzejskih aktivnosti** (dio aktivnosti za čije provođenje Muzej ne dobiva iz proračunskih sredstava Splitsko-dalmatinske županije).

III. OPSEG INTERVENCIJE

1. *Navedite na koji će način ovaj element (aktivnost) povećati vrijednost baštine*
2. *Opišite vrstu predviđenog ulaganja, npr. izgradnja / obnova prostorija i pripadajućih objekata unutar elementa, postavljanje izložbenih primjeraka i umjetnina, izložbenih ormarića, informativnih ploča, informatičke opreme i softvera, strojeva i alata, namještaja itd.*
3. *Opišite vrstu sadržaja / programa vezanih uz element (aktivnost)*
4. *Navedite inovativne elemente koji će se primjenjivati, npr. inovativni pristupi, tehnološka rješenja, uključujući i planirane tehnologije.*
5. *Navedite koji su promotivni i informativni alati i aktivnosti predviđeni za podizanje svijesti o obnovljenoj baštini među potencijalnim ciljnim skupinama. Prema potrebi, opišite kako su ove aktivnosti i alati povezani s promicanjem i vidljivosti cijelog integriranog.*

Obuhvat projekta

Zbog lošeg konstruktivnog stanja zgrade Palacine i dvorišta te potrebe za funkcionalnom reorganizacijom zgrade, predloženim integriranim programom obuhvaćene su 4 glavne grupe aktivnosti:

1. **Rekonstrukcija i opremanje dvorišta Palacine**, što će uključivati:

- uređenje podnih površina dvorišta, koje obuhvaća uklanjanje kompletnih dotrajalih podnih površina iz dvorišta i izvođenje novog popločenja dvorišta kamenim pločama. Postojeći postamenti i izlošci lapidarija uz pročelje Palacine će se zadržati.
- uređenje stubišta u sjevernom dijelu dvorišta, u sklopu kojeg će zemljano i betonsko popločanje donjih podesta biti zamijenjeno kamenim, a gornji dio stubišta uklonjeno i ponovno izvedeno, pri čemu će gornji lepezasti dio stubišta biti zamijenjen ravnim krakom. Podesti će biti popločani kamenom. Bočni zidovi stubišta se većim dijelom zadržavaju. U gornjem dijelu stubišta, zidove je potrebno djelomično ukloniti te dozidati klesanim kamenom kaskadno. Na zidovima će postojeća betonska poklopnica biti zamijenjena kamenom. Materijal, izgled i tipologija zida bit će istovjetni postojećim zidovima.
- izvedba zida na izvornoj poziciji u zapadnom dijelu dvorišta - u zapadnom dijelu dvorišta, na mjestu izvornog zida, bit će ponovo izveden ogradni zid. Vidljivo lice zida bit će od pravilno klesanog kamena. Materijal, izgled i tipologija zida bit će istovjetni postojećim zidovima. Na približno izvornoj poziciji bit će izvedeni kameni stupovi od klesanog kamena s čeličnim vratima. Na novi zid bit će postavljena čelična ograda. Kameni stupovi, čelična vrata i ograda bit će izvedeni po uzoru na one vidljive na fotografijama izvornog zida.
- čišćenje i sanacija kamenih površina - radovi se odnose na postojeće kamene zidove na parceli koji se zadržavaju. Postojeće sljubnice kamena bit će uklonjene, izvest će se nove sljubnice na vapnenoj bazi, s kamene površine uklonit će se nečistoće i soli.
- urbana oprema - predviđeno je postavljanje urbane opreme (klupa i kante za otpad) te osvjetljavanje dvorišta,
- uređenje zelenih površina.

2. **Rekonstrukcija i uređenje zgrade Palacine**

Rekonstrukcijom i obnovom zgrade predviđeno je uklanjanje postojećih dotrajalih te izvođenje kompletno novih horizontalnih podnih, stropnih i krovnih konstrukcija, pregradnih zidova, zatvora, instalacija i opreme. Snižavanjem kote stropa prvog kata dobit će se dodatnih 336,80 četvornih metara potkrovnog prostora. U novom potkrovnom prostoru uredit će se i opremiti uredske prostorije, knjižnica i čitaonica te dvije muzejske čuvaonice.

U sklopu radova predviđena je i ugradnja dizala, koje će omogućiti transport muzejskih izložaka unutar različitih etaža muzeja i internu komunikaciju između katova te omogućiti i olakšati pristup muzejskom izložbenom prostoru na prvom katu osobama s invaliditetom.

Predviđeni radovi su u skladu sa smjernicama nadležnog konzervatorskog odjela i konzervatorskog elaborata.

3. **Opremanje zgrade Palacine**

Po završetku radova na rekonstrukciji i funkcionalnoj reorganizaciji Palacine, planira se opremanje zgrade u skladu s njihovom budućom funkcijom. Zapadni dio prizemlja koristit će se kao višenamjenska dvorana, a istočni dio prizemlja i gornje etaže koristit će se za muzeološku djelatnost. Dio opremanja Palacine provodit će Grad Sinj, što će uključivati nabavu namještaja, opreme za sanitarne prostore, informatičke opreme i sustav tehničke zaštite. Sva oprema i usluge specifična za obavljanje muzejske djelatnosti (prezentacija muzejske građe, pružanja bolje usluge posjetiteljima/turistima, promocija i sl.) nabavljat će Muzej Cetinske krajine.

U naštavku se nalazi pregled postojećih i novih funkcionalnosti prostora Palacine koji se planiraju opremiti u skladu s njihovom funkcijom:

U prizemlju i predvorju Palacine nalazit će se :

- Prošireni informacijsko-komunikacijski prostor s poboljšanom uslugom za posjetitelje, gdje će posjetitelji moći kupiti ulaznice za obilazak Muzeja i dobiti sve potrebne informacije i stručno vodstvo od kustosa Muzeja. U svrhu pružanja nove usluge posjetiteljima u skladu s modernim standardima i tehnološkim dostignućima, Muzej planira nabavu 11 novih tabieta i pametnih telefona s posebnim aplikacijama na 4 jezika (hrvatski, engleski, njemački i talijanski), koji će služiti kao prošireni multimedijalni vodič kroz stalni postav i aktualne povremene izložbe.
- U ovom prostoru nalazit će se nova muzejska suvenirnica - U ponudi suvenirnice moći će se pronaći izbor replika najvrjednijih muzejskih eksponata i suvenira tematski vezanih uz muzejsku građu, replike rimskog novca, staklenih balzamarija, keramičkih posuda, magneti, podmetači za čaše, svijeće i drugi razni proizvodi. Ovdje će posjetitelji moći kupiti također muzejske stručne i znanstvene publikacije, CD i DVD, suvenire vezane za pojedine privremene izložbe.

  Za manji dio asortimana buduće suvenirnice Muzej će nabavljati usluge dizajna (šalice, slikovnice, čestitke i sl.), a ostalo će nabavljati od proizvođača suvenira i ukrasnih predmeta. Otvaranje nove muzejske suvenirnice imat će pozitivan efekt na razvoj i povećanje proizvodnje suvenira i ukrasnih predmeta s lokalnim kulturnim i tradicijskim motivima, a muzeju mogućnost dobivanja operativne dobiti koja će doprinijeti održivom obavljanju muzejskih aktivnosti.
- U prizemlju zgrade nalazi se **polivalentna dvorana**. Jedan dio zgrade Polivalentna dvorana će se opremiti kao izložbeno-prodajni prostor tradicijskih predmeta, u kojem će se održavati i pokazno-prezentacijski program i radionice tradicijskih zanata (detaljnije opisane kasnije u tekstu).

  Drugi dio prostora opremit će se kao izložbeno-prodajni prostor i kušaona tradicijskih proizvoda. Ovaj dio prostora će biti uređen u etno stilu, pri čemu će ambalaže proizvoda s obilježjem kraja iz kojeg dolaze poslužit će kao svojevrstan dekor cjelokupnog prostora. U središtu tog dijela prostora nalazit će se okrugli drveni šank, koji će izgledom podsjećati na „bačvu" i u čijim pročeljima će se nalaziti otvori s prikazom proizvoda koji se nude, te nekoliko okruglih stolova i klupa namijenjenih za degustaciju proizvoda. Osim degustacije, turisti će se moći upoznati s osnovnim značajkama procesa proizvodnje tih proizvoda.

  Za vrijeme ljetnih mjeseci dio sadržaja će se preseliti na trg Palacine, gdje će biti postavljeni i vizualno osmišljeni pokretni izložbeno-prodajni štandovi, čime će cijeli program dobiti na atraktivnosti i doprinijeti ljetnoj vrevi na ulicama grada.

  U svrhu uređenja dvorane Grad Sinj će nabavljati potreban namještaj - staklene vitrine, rasklopne štandove, stolice i sl., te multimedijalnu opremu putem koje će prezentirati postojeći i novoizrađeni video materijali ne samo o tradicijskim zanatima, već i ostalim kulturnim znamenitostima i turističkoj ponudi Sinja i Cetinske krajine. Time će se posjetitelji potaknuti na osobni, neposredan doživljaj tih sadržaja.

  Uređenjem i opremanjem izložbeno - prodajnog prostora i kušaone tradicijskih proizvoda Cetinskog kraja izrađivači i proizvođači će dobiti priliku izlagati svoje proizvode tijekom cijele godine, a turistima će biti ponuđen novi turistički proizvod i dodatna gastronomska ponuda.
- **Ugradnja dizala**, koje će omogućiti i olakšati pristup muzejskom izložbenom prostoru na prvom katu te knjižnici i čitaonici u potkrovlju zgrade osobama s invaliditetom te transport muzejskih izložaka unutar različitih etaža muzeja i internu komunikaciju između katova.
- **Lapidarij muzeja** – kroz predloženi integrirani projekt muzej planira daljnji nastavak radova na uređenju lapidarija, koji bi obuhvaćao izradu i postavljanje legendi uz izložene kamene spomenike te postavljanje informativno-edukativnih tabli putem kojih će posjetiteljima biti tekstualno i vizualno predočena arheološka i kulturno-povijesna baština Cetinske krajine.

Na prvom katu zgrade nalazit će se:

- **Stalni muzejski postav, koji će biti značajno proširen u odnosu na postojeći, zahvaljujući planiranom novom potkrovnom prostoru u koji će se s prvog kata preseliti uredski prostori Muzeja.** Novi izložbeni prostor Muzeja opremit će se u skladu s novom muzejskom koncepcijom, koja će na najbolji mogući način iskoristiti nove prostorne potencijale te na inovativniji i atraktivniji način prezentirati bogatu muzejsku građu.

  U tu svrhu prostor će se opremiti novim fiksnim i mobilnim izložbenim vitrinama i zidnim panelima, opremom potrebnom za modernu, multimedijalnu prezentaciju muzejske građe i novi sustav signalistike u prostoru s ciljem boljeg snalaženja u muzejskom prostoru.

  Muzejski postav će se proširiti s maketama tri najznačajnija objekta zaštićene kulturne baštine s područja Sinja, a to su makete prapovijesne sojenice na rijeci Cetini, tvrđave Grad i tvrđave Kamičak.

  Posebna pažnja će se posvetiti omogućavanju pristupa i osobnog, neposrednog muzejskog doživljaja osobama s invaliditetom kroz nabavu taktilne reljefne karte izložbenog prostora, sustava signalizacije prilagođenog za slijepe i slabovidne osobe, izradom legendi izložbenog postava na Brailleovom pismu te izradu replika 13 najznačajnijih muzejskih eksponata koje će biti dostupne za dodir. Osim toga djelatnici muzeja proći će edukaciju vezano uz komunikaciju i prezentaciju muzejske građe prilagođene osobama oštećena sluha i osobama smanjene pokretljivosti, koje je također usmjereno na pružanje bolje usluge osobama s invaliditetom.

- **Nova muzejska višenamjenska dvorana** za povremene izložbe, predavanja, radionice, gostovanja, koncerte i razne projekcije.

  U navedenoj dvorani Muzej će provoditi edukativne radionice s ciljem popularizacije muzejske djelatnosti, stvaranja kulturnih navika i približavanja kulturno-povijesnog nasljeđa i tradicije Sinja i Cetinske krajine djeci i mladima.

- **Nova preparatorsko-konzervatorska radionica,** koja će se opremiti za preparatorsko-konzervatorske postupke za različitu vrstu muzejske građe.

  Za rad u novoj muzejskoj radionici Muzej će zaposliti stručnog restauratora, koji će obavljati poslove preventivne zaštite i konzervacije, aktivno sudjelovati u pripremama i postavljanju izložbi iz fundusa muzejske građe te redovito sudjelovati i pomagati kustosima u izradi popratnih materijala za organizaciju raznovrsnih muzejskih edukativnih radionica s temama iz kulturne i tradicijske baštine Cetinske krajine. Radionica će biti otvorena i za posjetitelje kako bi se upoznali sa specifičnostima rada i važnosti uloge zaštite i restauracije u očuvanju kulturne baštine.

U novo dobivenom potkrovnom prostoru (336,80 četvornih metara) Palacine nalazit će se:

- Uredski prostor za djelatnike Muzeja (uredi zaposlenika) koji će opremiti s potrebnim namještajem i informatičkom opremom. Uredski prostori ne zauzimaju više od 20% prostornog kapaciteta Palacine.
- **Dvije nove čuvaonice muzejske građe i muzejske dokumentacije,** koje će odgovarati visokim profesionalnim standardima i uvjetima za čuvanje i zaštitu vrijedne muzejske građe, što trenutno nije slučaj s postojećom, improviziranom čuvaonicom na prvom katu Palacine (trenutna muzejska čuvaonica nastala zatvaranjem hodnika koji po sredini presjeca trenutni izložbeni prostor Muzeja). Čuvaonice će se kroz projektnu komponentu opremati s potrebnim namještajem (regalima i ladičarima.)
- **Nova knjižnica s čitaonicom** - Muzej Cetinske krajine posjeduje izuzetno bogatu knjižnu građu s 7000 bibliografskih jedinica koja je trenutno smještena unutar postojećih uredskih prostora. Sadrži publikacije s područja opće, nacionalne i lokalne povijesti, arheologije, povijesti umjetnosti, umjetničkog obrta i povijesti kulture te veći broj leksikona, enciklopedija i rječnika. Značajan je i broj periodičnih publikacija. **Nova muzejska knjižnica s čitaonicom bit će otvorena javnosti, individualnim vanjskim korisnicima i stručnjacima,** a njeno djelovanje

omogućit će iskorištavanje svih njezinih potencijala.

4. **Aktivnosti promocije i vidljivosti Palacine i Muzeja Cetinske krajine**

Kroz ovu projektnu komponentu predviđeno je provođenje niza aktivnosti promocije i povećanja vidljivosti Palacine i Muzeja Cetinske krajine, s ciljem prezentacije nove kulturne i turističke ponude te povećanja broja posjetitelja, kako slijedi:

- Redizajn i nadogradnja postojeće Web stranice Muzeja Cetinske krajine s novim sadržajima i funkcionalnostima, kao što su: web katalog muzejskih izložaka, interaktivnu mapu kulturno-povijesnih lokaliteta Cetinske krajine, edukativno-multimedijalni prikaz muzejske građe (interaktivni timeline, interaktivne edukativne igre i sl.). Jedna od novih funkcionalnosti Web stranice bit će također responzivni izgled odnosno mogućnost prilagodbe za pretraživanje na tabletima i pametnim telefonima.
- Izrada fotografija muzejske građe za potrebe izrade muzejskih publikacija i objave na web stranicu.
- Izrada 3 promotivna kratka filma u svrhu promidžbe putem web stranice i društvenih mreža (Youtube kanal).
- Izrada ilustriranog stručnog vodiča kroz muzejske zbirke i prikaz Cetinske krajine po arheološkim, etnografskim, kulturno-povijesnim i prirodoslovnim lokalitetima te izrada monografije Muzeja Cetinske krajine, koje će se koristiti u znanstvene i promotivne svrhe.
- Izrada različitih promotivnih materijala (brošura, letaka) o muzeju, izložbama i ostalim muzejskim aktivnostima i sadržajima u svrhu distribucije u prostore turističkih zajednica u priobalnom području Dalmacije, gdje je veći protok domaćih i stranih turista.
- Izrada smeđe signalizacije (putokaza) koja će biti postavljena na nekoliko lokacija u gradu s ciljem usmjeravanja posjetitelja prema muzeju.

Sve navedene aktivnosti promocije i oglašavanja provesti će se u skladu sa zahtjevima EU vidljivosti opisanim u *Uputama za korisnike sredstava iz EFRR, ESF i KF za razdoblje 2014. – 2020.*, a rezultirat će povećanjem vidljivosti Palacine i Muzeja Cetinske krajine na tržištu i privući veći broj posjetitelja.

Promocija i vidljivost projektne komponente

Na početku provođenje radova prostor Tvrđave Kamičak i zgrade Palacine bit adekvatno obilježen s privremenom informacijskom pločom, a po završetku radova trajnom pločom, u skladu s *Uputama za korisnike sredstava iz EFRR, ESF i KF za razdoblje 2014. – 2020.*

Zgrada Palacina i novostvoreni sadržaji bit će uključeni u sve aktivnosti promocije i oglašavanja koje su detaljno opisane u zasebnoj komponenti: Promocija i vidljivost Sinja i Cetinske krajine.

Novi kulturno-edukativni sadržaji u Muzeju Cetinske krajine

1. **MUZEJSKO EDUKATIVNE RADIONICE** - Organiziranje muzejskih edukativnih radionica gdje će posjetitelji prema različitim uzrastima kreativno se izražavati i izrađivati predmete u različitim tehnikama. Planirane edukativne radionice bi uključivale sljedeće programe:
   - ***Stara glazbala*** – stručna predavanja o tradicijskim glazbalima Cetinske krajine, glazbene slušaonice s izvođačima
   - ***Original*** – suradnja s restauratorima za keramiku u likovnim radionicama
   - ***Pronađi blago*** – posjetiteljima će biti ponuđena uloga istraživača kako bi otkrili važnost poznavanja svog zavičaja. Tematske kreativne radionice, upoznavanje i rad slikarskom tehnikom mozaik, gdje će posjetitelji pomoću raznobojnih kockica kamena stvarati stilizirane oblike arheoloških predmeta iz korita rijeke Cetine
   - ***Dodirni baštinu*** - u okviru likovnih radionica kameni arheološki izlošci iz stalnog muzejskog

postava biti će predlošci u kreativnom radu te potaknuti polaznike na razmišljanje o baštini i njezinom značenju

- ***Muzejske pričalice- Iskre priča i pričalica*** - edukativne radionice posvećene duhovnoj baštini, starim pisanim narodnim predajama koje imaju dugu tradiciju u Cetinskoj krajini. Tematskim predavanjima i prezentacijama polaznicima će se ukazivati na razne pučke predaje, bajke, poslovice, zbrajalice, brzalice, zagonetke. Cilj programa je obogatiti i proširiti znanje o nematerijalnoj kulturnoj baštini koja obuhvaća jezik, govor, usmenu književnost i druge tradicionalne pučke vrednote.

2. **KREATIVNE IGRAONICE S DIDAKTIČKIM IGRAČKAMA** - Igraonice povezane s aktualnim izložbama, upotpunjene raznim didaktičkim konceptima
3. **EDUKATIVNE PROSLAVE ROĐENDANA** - edukativne proslave rođendana s temama iz lokalne kulturno-povijesne baštine, kao što su:
   - *Palacina puna priča,*
   - *Cetinski knezovi Nelipići,*
   - *Sinjski bastioni,*
   - *Dalmatski nakit,*
   - *Pišimo glagoljicom,*
   - *Kazalište u muzeju,*
   - *Putovanje kroz vrijeme.*

U muzejskom prostoru doživljaj i posebno edukativno iskustvo za male posjetitelje koji će proslaviti rođendan na poseban, poučan, edukativan i kreativan način.

Provedbom ove projektne komponente stvorit će se preduvjeti da se prezentira cjelokupna muzejska građa koja je zaštićena materijalna pokretna kulturna baština, prošire muzejske aktivnosti, stvore novi kulturni i turistički proizvodi i usluge koji će u konačnici rezultirati s značajno povećanim broj posjetitelja muzeju. Očekuje se da će se provedbom ove projektne komponente dvije godine nakon provedbe projekta (2020.) doći do povećanja broja posjetitelja od 14.6% na godišnjoj razini, a u odnosu na svibanj, lipanj i rujan za 16.3 %.

Zahvaljujući provedbi ove projektne komponente planira se novo zapošljavanje 4 nove osobe (kustos, po jedan djelatnik u financijsko-računovodstvenoj i tehničkoj službi, spremač/ica).

Novi turistički sadržaji: prezentacija tradicijskih zanata i proizvoda u polivalentnoj dvorani Palacine

Osim za prezentaciju tradicijskih predmeta i proizvoda, u dvorani će organizirati različite radionice tradicijskih zanata, izvedbe i ostale tradicijske baštine kao što je Sinjska Rera, Dalmatinsko nijemo kolo, gostovanja tradicijske baštine drugih hrvatskih krajeva i slično. Posjetitelji će se tako upoznavati s arhaičnim tehnologijama, autentičnim formama, funkcijama proizvoda i materijala od kojih su izrađeni.

Neke od radionica koji će se provoditi u dvorani Palacine:

1. Tradicijsko lončarstvo ručnog kola iz Potravlja - Izrada peka, bakri, podpeka i ostalih predmeta od gline. Riječ je o 300 godina starom obrtu, čije umijeće izrade trenutno poznaje samo tri osobe na sinjskom području. Na radionicama će se prikazati procesi kako nastaju lončarski predmeti, od miješanja gline, modeliranja te naposljetku pečenja tih predmeta.

2. Izrada opanaka oputara - Izrada opanaka od janjeće i goveđe kože, koji su danas neizostavan dio raznih tradicijskih nošnji (alkarski momci, plesne skupine – kudovi, guslari...). riječ je o 400 godina starom obrtu, čije umijeće izrade poznaje još samo jedna osoba.

3. Izrada lula iz Želova - Izrada kamiša (lula od drva i gline). Riječ je o autohtonom proizvodu koji se proizvodi na Želovu te ga nema nigdje na području cjelokupne Hrvatske. Želovska lula je derivat turske

i mletačke lule, a izrađuje se od druge polovine 17.-og stoljeća. Kroz radionicu bi bila prezentirana priprema i obrada materijala za izradu lula (posebno odabrano drvo potrebno za izradu, obrada gline kao dodatak lule, izrada posebnih uzoraka na drvetu po kojoj je lula specifična i prepoznatljiva).

4. Izrada tradicionalnih nošnji –Na radionici bi bili prikazani svi procesi koje je potrebno odraditi prije nego se dođe do finalnog proizvoda - obrada vune, pletenje određenih komada odjeće, vezenje ukrasnih dodataka na nošnjama, te šivanje ukrasnih dodataka na same predmete. Na radionici minijaturne replike odjeće te minijature lutaka u narodnim nošnjama, koje bi bile izložene u već navedenim suvenirnicama.

5. Izrada prepoznatljivih suvenira Cetinske krajine – U radionici bi sudjelovali lokalne udruge za izradu tradicijskih suvenira: izrada alke od željeza, gipsa i poliestera, replike starih kamenih kuća, kamenice (kameni sud iz kojeg se napajala stoka, u njima su se čuvala vina i maslinovo ulje). Na radionici bi bila predstavljena izrada alkarskih kopalja od drva, izljevi alkara i alkarskih momaka od gipsa te ukrašavanje istih. Planirano je izrađivanje minijaturnih suvenira od drva u oblicima pršuta, bukare, gusli. Izrađivale bi se minijaturne replike utvrda i crkvi od drva, gipsa i kamena. Replike bi predstavljale Alkarske dvore, Stari Grad, Kamičak i crkvu Čudotvorne Gospe Sinjske.

IV. OČEKIVANI ISHODI

- *Navedite i brojčano odredite (kvantificirajte) glavne ishode (učinke) ovog elementa (aktivnosti).*

1. Rekonstruirana, obnovljena i opremljena zgrada Palacina, što će zaustaviti daljnje propadanje ovog važnog objekta kulturne baštine i stvoriti preduvjete za puno iskorištavanje njezinih kapaciteta.
2. Javnosti će se prezentirati cjelokupni fundus muzejske građe, kroz stalni muzejski postav i povremene izložbe.
   Zbog prostornog ograničenja, trenutno se u stalnom muzejskom postavu nalazi muzejska građa iz dvije muzejske zbirke. Zahvaljujući širenju prostornih kapaciteta, koji će proizaći iz obnove i funkcionalne reorganizacije Palacine, Muzej će biti u mogućnosti izložiti muzejsku građu iz dodatnih 7 muzejskih zbirki, a u sklopu privremenih izložbi i preostalu muzejsku građu koja neće biti dijelom stalnog muzejskog postava.
3. Nabavljeno 11 novih multimedijalnih vodiča kroz muzejski postav na četiri jezika - hrvatski, engleski, njemački i talijanski. Uz postojeću mogućnost korištenja usluge stručnog vodstva od kustosa muzeja, posjetitelji će moći koristiti ukupno 11 novih multimedijalnih vodiča (6 tablet i 5 pametnih telefona) kroz stalni muzejski postav i aktualne povremene izložbe na engleskom, njemačkom i talijanskom jeziku.
4. Uređena nova muzejska čitaonica (s bogatom knjižnu građu od 7000 bibliografskih jedinica), koja će biti otvorena za posjetitelje.
5. Uređene dvije nove muzejske čuvaonice
   Muzejska građa koja neće biti dijelom stalnog postava Muzeja Cetinske Krajine čuvat će se u skladu s visokim muzeološkim standardima, u dvije nove, za to adekvatno opremljene muzejske čuvaonice, što će značajno utjecati na očuvanje sinjske kulturne pokretne materijalne baštine (muzejska građa).
6. Uređena nova preparatorska – konzervatorska radionica, u kojoj će se posjetitelji moći upoznati sa specifičnostima rada i važnosti uloge zaštite i restauracije u očuvanju kulturne baštine.
7. Proširenje djelatnosti Muzeja Cetinske Krajine na aktivnosti zaštite i restauracije muzejske građe u skladu s visokim muzejskim standardima.
8. Održavanje većeg broja kulturnih i turističkih programa, kroz uvođenje 5 nova edukacijska program namijenjenih djeci i mladima, s 17 različitih radionica: Program muzejskih edukativnih radionica (5 različitih vrsta radionica), Program kreativnih radionica s didaktičkim igračkama i Edukativne proslave rođendana (7 različitih vrsta proslava) te 5 radionica tradicijskih zanata.
9. Uređena nova muzejska suvenirnica, u kojoj će moći kupiti široku paletu suvenira temeljenih na bogatoj povijesti i kulturnoj baštini Cetinskog kraja (prostor suvenirnice ne prelazi 20 % prostora zgrade Palacine)

10. Uređen pokazno – prezentacijski prostor tradicijskih zanata iz Cetinskog kraja, gdje će se turisti moći upoznati s umijećem izrade tradicijskih predmeta iz Cetinskog kraja.
11. Uređena kušaona tradicijskih proizvoda s područja Cetinskog kraja.
12. Povećanje broja turističkih posjeta za 20,3%
13. 7 novozaposlenih: 4 novozaposlena u Muzeju Cetinske krajine (kustos, po jedan djelatnik u financijsko-računovodstvenoj i tehničkoj službi, spremača/ica) i 3 u polivalentnoj dvorani Palacine.

Komponenta (aktivnost) 4
Rekonstrukcija ulica i opremanje Urbanističke cjeline Sinj

I. ODGOVORNOST ZA PROVEDBU

- *Navedite tko je odgovoran za provedbu ovog elementa (aktivnosti) ; napomena: isključivo prijavitelj ili partner.*
- *Ako je relevantno, odnosno ukoliko su uključeni, navedite i druge dionike (tzv. suradnike) koji imaju određene interese i/ili uloge u provedbi elementa (aktivnosti), međutim izravno ne provode aktivnosti i ne koriste bespovratna sredstva unutar Integriranog programa.*

Za provedbu ove projektne komponente odgovoran je Grad Sinj.

Za potrebe provedbe projekta Grad Sinj će provesti postupke nabave radova i opreme u skladu s nacionalnom zakonodavstvu, pratiti njihovu provedbu i poduzimati sve potrebne mjere kako bi planirani radovi tekli u skladu s načelima učinkovitosti i ekonomičnosti te planiranom dinamikom.

Suradnici u ovoj projektnoj komponenti će biti TZ Grada Sinja, Muzej Cetinske krajine – Sinj i Viteško alkarsko društvo koji će Gradu Sinju pružiti aktivnu podršku u definiranju sadržaja dvaju vanjskih turističkih interaktivnih totema, koji Grad Sinj kroz ovu projektnu komponentu planira postaviti na prostoru Urbanističke cjeline.

II. OPIS I TRENUTAČNI STATUS

- *Opišite element (aktivnost) baštine, lokaciju, glavne značajke, kulturnu važnost, stanje u kojem se trenutačno nalazi, trenutačno korištenje kao turističke atrakcije (uključujući i broj posjetitelja) i postojeći značaj elemenata kulturne baštine u lokalnom gospodarstvu u smislu radnih mjesta i gospodarske aktivnosti.*
- *Opišite tko je nadležan za održavanje i očuvanje elemenata (aktivnosti) baštine i tko je odgovoran za njeno promicanje kao turističke atrakcije. Hoće li se provedbom projekta upravljačka struktura i/ili nadležnosti/odgovornosti promijeniti?*
- *(ako je primjenjivo) Navedite broj osoba koje su trenutno zaposlene na poslovima vezanima uz element (aktivnost).*

Urbanistička cjelina grada Sinja nalazi se u Registru kulturnih dobara kao zaštićena kulturno-povijesna cjelina (oznaka dobra: Z-5117). Obuhvaća staru, povijesnu jezgru grada. Unutar zaštićene gradske jezgre nalazi se više pojedinačnih zaštićenih objekata kulturne baštine: Tvrđava Kamičak, Tvrđava Grad, Crkva Gospe Sinjske s franjevačkim samostanom, Sklop kvartira (današnji Alkarski dvori), Litrin obor, Kuća Lovrić, Kuća Varda, Kuća Tripalo i Most na Goručici.

Sinj krasi višestoljetna urbana povijest, baziran na osebujnoj povijesti sraza dvaju civilizacija, zapadne i istočne. Predstavlja najurbaniji grad Dalmatinske zagore, baziran na osebujnoj povijesti sraza dvaju civilizacija, zapadne i istočne.

Iako Sinj baštini višestoljetni osmanlijski utjecaj, tek mletačka stoljetna vladavina Dalmacijom ostavlja trag na urbanizmu. Prvi graditeljski zahvati, koji su se krajem 17. stoljeća dogodili izvan zidina Starog

grada (Tvrđava Grad), utrli su temelje urbanosti koja i danas odlikuje gradsku jezgru, čineći je arhitektonski atraktivnom i ambijentalno osobito živom i vitalnom. Uz franjevački samostan i crkvu Gospe Sinjske, početkom 18. stoljeća izgrađeni su Kamičak, utvrdica u samom centru grada, i Kvartiri, jedinstveni spomenik javnog graditeljstva. No, svoj današnji arhitektonski profil, Sinj najviše duguje utjecaju Austro Ugarske Monarhije. Prve veće kuće, nastale stasanjem građanske klase, a koje i danas imaju manje više nepromijenjen izgled, grade se u vrijeme austrijske uprave, tijekom 19. i početkom 20. stoljeća.

Svako razdoblje u povijesti Sinja ostavilo je jedinstveni graditeljski trag i svaka zgrada svoju povijesnu vrijednost.



Gradska pijaca u Sinju nekad



Gradska pijaca danas

Prema urbanističkim i strateškim smjernica razvoja povijesne jezgre grada Sinja Grad Sinj mora očuvati izvorni oblik i osnovni raspored u prostoru građevina 18. i 19. stoljeća.

Tako je Grad Sinj 2009. godine započeo s rekonstrukcijom i vraćanjem autohtonog izgleda glavnih pješačkih gradskih ulica i gradskog trga. Osim vraćanja autohtonog izgleda urbanističke cjeline cilj je i povezivanje dva važna objekta koji se nalaze u staroj jezgri Grada Sinja: Crkvu Čudotvorne Gospe Sinjske (Svetište) i Alkarske dvore.

U razdoblju od 2012. do kraja 2014. godine Grad Sinj dovršio je rekonstrukciju i uređenje ulice Put Petrovca, Glavičke ulice i Šetalište Bl. Alojzija Stepinca. Radovi u vrijednosti 4,21 milijuna kuna sastojali su se u zamjeni postojećeg asfaltnog zastora pločama od prirodnog i industrijskog kamena uz zadržavanje nivelete ceste i postojeće infrastrukture. U sklopu ove komponente predviđena je refundacija troškova izvedenih radova na rekonstrukciji Glavičke ulice, budući da su izvršeni nakon 1. siječnja 2014., u iznosu od 1.195.894,74 kn kuna.

Uređuje se i druga infrastruktura od osobitog i povijesnog značaja za Sinj.



Izvor Miletin jedan je od poznatih sinjskih vrila, smješten ispod sjeverozapadnih obronaka stare sinjske tvrđave. S Miletina je 1878. g. dovedena voda na fontanu Petrovac u središtu Sinja. Tijekom godina, Miletin je zapušten, naročito otkad se Sinj opskrbljuje pitkom vodom s izvora Kosinac od 1912. godine.

Godine 2013. prostor izvora Miletin je hortikulturno osmišljen, uređene pristupne staze, kamene stepenice, postavljene su klupe i posađeno razno ukrasno bilje.



Uređena je i monumentalna skulpture s vodoskokom „Tri generacije" (autora Sinjanina Ive Filipovića Grčića) koja je smještena u središtu Gradskoga parka.

Skulptura s vodoskokom predstavlja trojicu Sinjana, obučenih u mušku sinjsku narodnu nošnju i koji na podignutim rukama drže alku.

Istovremeno TZ Grada Sinja provodi projekt označavanja kulturno-povijesnih znamenitosti sa svrhom informiranja turista i edukacije lokalnog stanovništva o kulturnoj baštini. Tako je u posljednje tri godine TZ Grada Sinja postavila smeđu signalizaciju u vrijednosti 86 tisuća kuna. Označeno je 19 kulturno-povijesnih spomenika, postavljeno je 13 putokaznih tabli te dvije table dobrodošlice. Na infotablama nalaze se podaci o spomenicima i znamenitostima na hrvatskom i engleskom jeziku te QR kod. Aktivacijom QR (quick response) koda na tabli pomoću smart mobilnog telefona turisti će se moći informirati o kulturno-povijesnim znamenitostima Sinja na moderan način kakav se već primjenjuje u svjetskim metropolama.

S ciljem podizanja razine kvalitete pružanja turističke usluge i kako bi informacije bile što dostupnije turistima, TZ Grada Sinja je otvorila 2014. g. Turistički informativni centar u ulici Alkarsko trkalište u Sinju. Riječ je o drvenoj kućici u kojoj su informatori distribuirali promotivne materijale i informirali turiste o turističkoj ponudi grada Sinja i okolnih mjesta. Turistički informativni centar bio je otvoren svaki dan tijekom turističke sezone. Osim u turističkom informativnom centru, sinjski turisti sve informacije mogu dobiti i na info pultu TZ Grada Sinja na Gradskoj pijaci.

Prema službenim podacima staru gradsku jezgru Sinja posjeti više od 11 tisuća gostiju. Za vrijeme odvijanja Sinjske alke i Velike Gospe broj posjetitelja procjenjuje se na više od 200 tisuća. U vrijeme navedenih događanja bilježi se rast poslovnih aktivnosti ukupnog lokalnog gospodarstva, a prije svega ugostiteljskog i turističkog sektora. Međutim, zbog nedostatnih relevantnih statističkih podataka nemoguće je kvantificirano usporediti rast ukupne osobne potrošnje za vrijeme ovih događanja u odnosu na druga godišnja razdoblja.



III. OPSEG INTERVENCIJE

- *Navedite na koji će način ovaj element (aktivnost) povećati vrijednost baštine*
- *Opišite vrstu predviđenog ulaganja, npr. izgradnja / obnova prostorija i pripadajućih objekata unutar elemenata, postavljanje izložbenih primjeraka i umjetnina, izložbenih ormarića, informativnih ploča, informatičke opreme i softvera, strojeva i alata, namještaja itd.*
- *Opišite vrstu sadržaja / programa vezanih uz element (aktivnost)*
- *Navedite inovativne elemente koji će se primjenjivati, npr. inovativni pristupi, tehnološka rješenja, uključujući i planirane tehnologije.*
- *Navedite koji su promotivni i informativni alati i aktivnosti predviđeni za podizanje svijesti o obnovljenoj baštini među potencijalnim ciljnim skupinama. Prema potrebi, opišite kako su ove aktivnosti i alati povezani s promicanjem i vidljivosti cijelog integriranog programa.*

Ovom projektom komponentom obuhvaćene su sljedeće aktivnosti:

1. Nastavak rekonstrukcije i vraćanje autohtonog izgleda nekoliko ulica u zaštićenoj povijesnoj jezgri Sinja
2. Postavljanje dva vanjska interaktivna totema u svrhu informiranja posjetitelja

Vraćanje autohtonog izgleda povijesnoj jezgri grada

Kroz predloženi integrirani razvojni program planira se nastavak radova na rekonstrukciji dvije ulice u zaštićenoj povijesnoj jezgri Sinja i vraćanje njihovog autohtonog izgleda.

Radovima će biti obuhvaćene Vrlička ulica s Vlaškim prolazom i Ulica Andrije Kačića Miošića. Riječ je o ulicama u užoj jezgri grada koji se spajaju s Trgom kralja Tomislava (glavni gradski trg). Na spajanju tih ulica se nalazi Tvrđava Kamičak sa zgradom Palacina.

Planirani radovi uključuju zamjenu asfaltnog zastora pločama od prirodnog i industrijskog kamena, pri čemu će se zadržati nivelete ceste i postojeće infrastrukture.

Realizacijom navedenih radova vratit će se autohtoni izgled u tom dijelu središta grada što će doprinijeti njegovoj povijesnoj autentičnosti i povećati njegovu atraktivnost u cjelini.

Osim što su ove ulice sastavni dio zaštićene povijesne cjeline Sinja, predstavljaju ujedno i pristupne ceste brojnim zaštićenim objektima kulturne baštine Sinja (Tvrđava Kamičak, Svetište Gospe Sinjske, Alkraski dvori itd.). Osim toga, omogućuju razgledavanje građevina koji su jedinstveni primjerci arhitekture iz 18. i 19. st., koji su do danas sačuvale svoj izvorni izgled, ali i druge znamenitosti.



Nadgrobni spomenik Gaja Laberija u Vrličkoj ulici

Unutar jedinstvene urbanističke cjeline nalazi se jo
jedna kulturna znamenitost koja privlači sve veći bro
posjetitelja. Riječ je o nadgrobnom spomeniku Gaj
Laberija, sedmogodišnjeg rimskog dječaka Gaj
Laberija koji u ruci drži kuglu ukrašenu mrežast
povezanim šesterokutima, simbol prave kožnat
lopte, te se smatra čvrstim dokazom da se pr
nogomet u Europi igrao baš u Cetinskoj krajin
Pronađen je na nalazištu Tilurium, na lokalitet
Gardun, a datira iz 2. st. Danas se nalazi uzidan
pročelje kamene kuće u sinjskoj Vrličkoj ulici.

Postavljanje vanjskih interaktivnih totema

Kako bi podigla razina kvalitete pružanja usluge turistima i informacije učinile dostupnije, kroz ovu projektnu komponentu bit će postavljena dva vanjskih interaktivnim totemima, na području Urbanističke cjeline Sinj.

Ovakvi totemi temeljeni na *touch screen* tehnologiji i jednostavnoj aplikaciji predstavljaju inovativni interaktivni vodič kroz turističku ponudu Sinja i Cetinske krajine. Svrha totema je informiranje korisnika te promoviranje turističkih sadržaja informacije vezano uz kulturne i turističke sadržaje te servisne informacije namijenjene turistima). Sve tri kategorije informacija bit će dodatno strukturirane u nekoliko podkategorija, a sadržaj će se moći pretraživati preko unaprijed zadanim kriterijima, što će omogućiti jednostavno i brzo pretraživanje informacija, koje će biti dostupne na čak 5 jezika (hrvatski, engleski, francuski, njemački i talijanski). Dok se totemi ne budu koristili u svrhu informiranja turista na njima će se prikazivati različiti video klipovi kojim će se promovirati kulturni i turistički sadržaji u Sinju i Cetinske krajine u svrhu poticanja turista da te sadržaje i osobno dožive. Vanjski interaktivni totemi postavit će se na dvije najfrekventnije turističke točke koji će se definirati tijekom provedbe ove aktivnosti.

Provedbom ovog projekta vratit će se autohtoni izgled zaštićene povijesne jezgre Grada Sinja, što će turistima omogućiti autentičniji susret s njegovom poviješću, kulturno-povijesnom baštinom i jedinstvenim primjercima graditeljstva 18. i 19. stoljeća. Pri tom će moći informirati na inovativan i moderan način što će omogućiti vanjski interaktivni totemi.

Promocija i vidljivost

Na početku provođenje radova, svaka ulica će biti adekvatno obilježena s privremenim informacijskim pločama, a po završetku radova i trajnim pločama, u skladu s *Uputama za korisnike sredstava iz EFRR, ESF i KF za razdoblje 2014. – 2020.*

Zaštićena povijesna jezgra bit će uključena u sve aktivnosti promocije i oglašavanja koje su detaljno opisane u zasebnoj komponenti: Promocija i vidljivost Sinja i Cetinske krajine.

IV. OČEKIVANI ISHODI

- *Navedite i brojčano odredite (kvantificirajte) glavne ishode (učinke) ovog elemenata (aktivnosti).*

1. Rekonstruirane i obnovljene tri ulice u užoj zaštićenoj povijesnoj jezgri Sinja.
2. Postavljena 2 vanjska interaktivna totema koji predstavljaju novu i inovativnu turističku uslugu Grada Sinja

Komponenta (aktivnost) 5
Sinjska alka – nabava opreme i razvoj novih multimedijalnih interpretacijskih oblika

I. ODGOVORNOST ZA PROVEDBU

- *Navedite tko je odgovoran za provedbu ovog elemenata (aktivnosti) ; napomena: isključivo prijavitelj ili partner.*
- *Ako je relevantno, odnosno ukoliko su uključeni, navedite i druge dionike (tzv. surodnike) koji imaju određene interese i/ili uloge u provedbi elemenata (aktivnosti), međutim izravno ne provode aktivnosti i ne koriste bespovratna sredstva unutar Integriranog programa.*

Za provedbu ove projektne komponente je odgovorno Viteško alkarsko društvo (VAD), čuvar i glavni promotor 300 godina stare tradicije održavanja Sinjske alke.

Viteško alkarsko društvo osnovano je povijesne 1715. godine (godina slavne pobjede nad Turcima), a danas djeluje kao udruga građana. Sjedište VAD-a je u Sinju, u ulici Šetalište Alojzija Stepinca 2.

Osnovna djelatnost VAD-a je održavanje viteške igre Sinjske alke (zaštićena nacionalna i svjetska

nematerijalna kulturna baština, oznaka u Registru: Z-3238)

Glavni ciljevi VAD-a su svojim djelovanjem:

- slaviti uspomenu na pobjedu Sinjana i ostalih žitelja Cetinske krajine nad Turcima 15. kolovoza 1715. godine
- čuvati izvornu starinsku odjeću, opremu i oružje Sinjske alke (zaštićeno pokretno kulturno dobru, oznaka u Registru: RST-447,17/9-78)
- njegovati narodne običaje
- pobuđivati sjećanje na teške, ali slavne dane ljutih borbi i okršaja za slobodu rodne grude
- razvijati domoljublje naroda Sinja i Cetinske krajine
- razvijati prijateljstvo i suradnju među članovima, i ljubav prema Sinju i Cetinskoj krajini

Kako bi učinkovito ostvario navedene ciljeve, VAD je osnovao dvije tvrtke Alka marketing d.o.o. (osnovana 2003.) i Alkarska ergela (osnovana 2005.).

Osnovna djelatnost Alka marketinga su aktivnosti promocije i marketinga Sinjske alke te dogovaranje sponzorstva, a Alkarske ergele osiguravanje i uzgoj kvalitetnih konja za trčanje Alke.

U prostorima Alkarskih dvora 2015. uređen je i Muzej Sinjske alke sa suvenirnicom, multimedijalnom dvoranom i cafe barom.

II. OPIS I TRENUTAČNI STATUS

- *Opišite element (aktivnost) baštine, lokaciju, glavne značajke, kulturnu važnost, stanje u kojem se trenutačno nalazi, trenutačno korištenje kao turističke atrakcije (uključujući i broj posjetitelja) i postojeći značaj elemenata kulturne baštine u lokalnom gospodarstvu u smislu radnih mjesta i gospodarske aktivnosti.*
- *Opišite tko je nadležan za održavanje i očuvanje elementa (aktivnosti) baštine i tko je odgovoran za njeno promicanje kao turističke atrakcije. Hoće li se provedbom projekta upravljačka struktura i/ili nadležnosti/odgovornosti promijeniti?*
- *(ako je primjenjivo) Navedite broj osoba koje su trenutno zaposlene na poslovima vezanima uz element (aktivnost).*

Sinjska alka je hrvatska viteška igra, jedinstvena takva u Europi, koja se od 15. studenoga 2010. nalazi na UNESCO-vom popisu nematerijalne svjetske baštine. Jedina je iz velike obitelji europskih viteških nadmetanja koja je preživjela, održavajući se u kontinuitetu zadnja tri stoljeća, svake godine u nedjelju u prvoj trećini mjeseca kolovoza, na godišnjicu pobjede nad turskim osvajačima 14. kolovoza 1715. Na taj dan je 700 hrvatskih vojnika iz Sinja uspjelo odbiti navalu vojske turskog seraskera Mehmed-paše Čeliča koja je brojala 60 tisuća vojnika.

Osim neizmjernog kulturno-povijesnog i socio-kulturnog značaja, Sinjska alka je postala prepoznatljiv turistički brend Grada Sinja, koji privlači veliki broj turista.

Povijest Sinjske alke

Alka je nastala početkom 18. Stoljeća i predstavlja **jedini preostatak mnogobrojnih viteških nadmetanja** što su se održavala u nekim većim mjestima miletačke Dalmacije, a najpoznatija su ona u Zadru (do 1820.), Imotskom (do oko 1840.) i Makarskoj (do 1832.). Najstariji pisani spomen o Sinjskoj alci potječe iz 1784. godine. Prvi Statut Alke, koji potanko, na temelju starih tradicija, govori o njezinu postanku, svrsi i načinu trčanja, potječe iz 1833. Njegove se odredbe gotovo doslovce poklapaju s odredbama sličnih viteških nadmetanja u tadašnjoj Europi, osobito na području Miletačke Republike (gdje se alka naziva la giostra). No, dok su u drugim viteškim igrama sudjelovali samo alkari-vitezovi, dakle povlašteni društveni sloj, Sinjska alka od početka uvodi značajnu inovaciju: uz pripadnike vojne aristokracije, doseljene i one domaćega podrijetla, u viteškim natjecanjima mogu sudjelovati i ljudi sa sela (naravno, imućniji), što je toj igri davalo svojevrstan **narodni pečat**. Uz to je u svečanu ceremoniju, uz odabranu četu konjanika-vitezova, uvedena i četa seljaka pješaka iz okolnih sela. Tako je Alka,

premda potječe iz zapadnoeuropskih viteških tradicija, ubrzo postala sinjska narodna igra. Mogućnost natjecanja u alki ekskluzivno je pripadala alkarskim obiteljima naseljenim na području Sinja i Cetinske krajine.

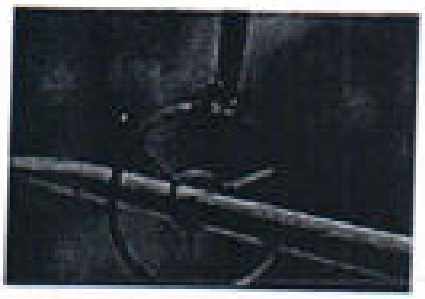
U davnini Alka se trčala u različito vrijeme nego danas, a prigodno i po dva puta na godinu. Od 1849. Alka se redovito trči 18. kolovoza, na rođendan cara Franje Josipa, što je čak utvrđeno i Statutom iz 1902. Štoviše, i sam austrijski car i kralj Franjo I. prisustvovao je svečanoj alci, koju su mu u čast priredili mještani prilikom njegovog dolaska u Sinj, tijekom posjete Dalmaciji. Slavodobitnika je tada nagradio briljantnim prstenom vrijednim 800 forinti, a Društvo carskom zastavom, otkada se svake godine slavodobitniku iz Beča dostavljalo 100 forinti nagrade, što je bio vjerojatno glavni poticaj daljnjem očuvanju ove viteške igre. Vrijednost i tradiciju Alke prepoznali su i drugi vladari iz hrvatske povijesti, koji su joj svojim prisustvom dali dodatni značaj, poput kralja Petra Karađorđevića (1919.), Josipa Broza Tita (1965.), prvog predsjednika Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i ostali hrvatski predsjednici. Alka se u svojoj dugoj povijesti trčala triput izvan Sinja: 1832. u Splitu (povod nepoznat); 1922. u Beogradu - ženidba jugoslavenskoga kralja Aleksandra; 1946. u Zagrebu - III. kongres USAOJ-a.



Opis viteške igre

U Alki sudjeluje najmanje 11 i najviše 17 alkara. Alkar, jahač na konju, jašući u punom trku mora proći trkalištem dužine 160 m (tolerira se vrijeme do 12 sekundi) i pogoditi kopljem alku obješenu na konopcu razapetom preko trkaće staze na visini od najmanje 3,2 m.

Alka je kolut od kovanog željeza, sastavljena od dvaju koncentričnih željeznih obruča, međusobno spojenih trima prečkicama, tako da je razmak među obručima podijeljen na jedan veći i dva manja pregratka. Alkar koji kopljem dugim najmanje 2,75 m pogodi "u sridu" alke, dobiva tri boda ("punata"), pogodak u gornji pregradak vrijedi 2 boda, a pogodak u jedan od donjih pregradaka 1 bod. Svaki pogodak "u sridu" uz samog alkara koji je pogodio slavi i cjelokupno gledateljstvo, jer smisao samog nadmetanja nije samo pobijediti ostale takmace, već zbog same težine zadatka, pogoditi što veći broj *srida* uopće, što iziskuje veliku vještinu i umijeće alkara u rukovanju kopljem, upravljanju konjem i oštrom oku. Alkar s naviše osvojenih bodova postaje **slavodobitnik**.





Svaki pogodak "u sridu" slavi se oglašavanjem **limene glazbe**, te **pucnjima iz "*mačkula*"** - starinskog topa s tvrđave Grad.

Prije same Alke, održavaju se dvije generalne probe. Na Bari i Čoji natjecanje se vrši po pravilima Alke, samo što su sudionici bez svečane odore.

- **Bara** se održava dva dana prije Alke. Dobitnik Bare dobiva brončanu alku, a u povorci kroz Sinj nosi na koplju dva metra zelenog sukna.
- **Čoja** se održava uoči samog natjecanja. Dobitnik Čoje dobiva srebrnu alku i u povorci kroz Sinj nosi 311 cm crvene čoje na kopiju.

Alkarska odora

Sinjska alka je karakteristična po svojoj odoru, obući i opremi. Odore alkara i momaka ističu se ljepotom boja, kroja i ukrasa koje dopunjuje bogato i raznoliko oružje koje daje još svečaniji ton povorci i natjecanju. Ispočetka su alkari sami skrbili o opremi, ali s vremenom Viteško alkarsko društvo preuzima brigu oko čuvanja, obnavljanja i pohranjivanja odjeće i oružja, koje je i danas u njegovoj zbirci. Oružje alkarske zbirke pripada 18. i 19. stoljeću, osim turske sablje i štita s kraja 17. stoljeća. Posebnu opremu i ukrase imaju i alkarski konji. Najupečatljiviji ukras je srebrna ili pozlaćena pločica na sredini čeonoga remena izvedena iskucavanjem s ukrasnim resicama u stilu baroka 18. stoljeća. Tu su i ukrasne uzde, dok je sedlo prekriveno vezenom abajom. Sastavni dio alkarskih svečanosti su i mlade Sinjanke, obučene u svoje tradicionalne nošnje, koja pripada tzv. dinarskome tipu. Probranost materijala i pažljiva izradba kojom odudara od uobičajenih seoskih nošnji upućuje na to da je to nošnja žena iz bogatijih alkarskih obitelji Sinja, te je po tome nazvana **alkaruša**. Unikatni primjerak ženskoga odjevnog kompleta izrađenoga i noošenoga povodom dolaska austrijskoga cara i kralja Franje I. u Sinj 1818. godine i povodom skoroga vjenčanja vlasnice Lucije Brajinović.

Sinjska alka kao etablirani brend i turistička atrakcija

Zbog svoje višestoljetne tradicije, sačuvane izvornosti i jedinstvenosti u svijetu Sinjska alka je kulturna i turistička atrakcija po kojoj je danas prepoznatljiv ne samo Sinj i Cetinska krajina, nego i cijela Hrvatska.

Za lokalno stanovništvo Alka je izraz hrvatskog identiteta i snažnog duha hrvatskog naroda, a za turiste ona je izvanredan spektakl koji pobuđuje različite emocije. Predstavlja mjesto susreta s bogatom poviješću i kulturom Cetinskog kraja. Alka je istovremeno rekonstrukcija jednog povijesnog događaja, oživljena slika tadašnjih narodnih običaja, ratničke opreme, nošnje i boja te autentičan izraz nacionalnog identiteta i ponosa.

Sve je to ono što privlači iznimno velik broj ljudi u Sinj, ne samo na dan odvijanja Alke već i za vrijeme generalnih probi (Bara i Čoja). Iako nema službenih statističkih podataka, procjenjuje se da Sinj tada posjeti oko 200 tisuća domaćih i stranih turista. Među njima se izdvajaju visoki predstavnici domaće i

strane politike.

Sinjska alka predstavlja danas snažnu osnovu na kojoj se može razviti Sinj i cijela Cetinska krajina ka važna kulturna turistička destinacija.

Viteško alkarsko društvo – čuvar višestoljetne povijesti i tradicije

Za održavanje Sinjske alke zadnji 300 godina brine se Viteško alkarsko društvo (VAD), koje dijeli godinu osnutka s godinom kada je odigrana slavna pobjeda nad Turcima (1715.). Upravo zahvaljujući VAD-u Sinjska alka se održala do današnjih dana i to u svom izvornom obliku.

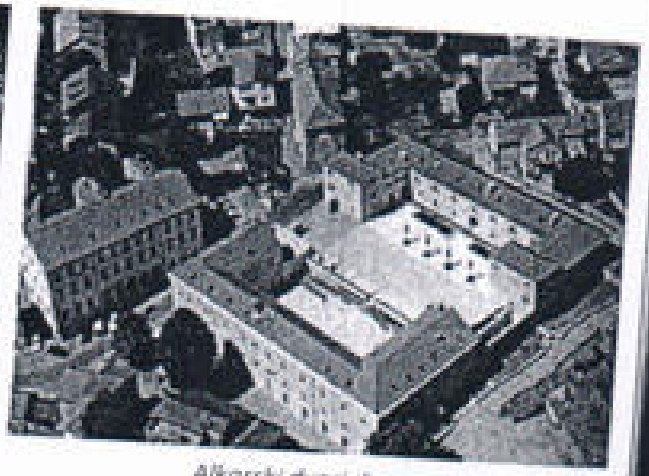
Osim što svake godine organizira i sudjeluje u održavanju Alke, VAD kontinuirano ulaže veliki trud u različite projekte i aktivnosti čija je svrha očuvanje ove tradicije kao bitnog dijela nacionalnog i kulturnog identiteta, prezentacija, popularizacija i povećanje vidljivosti Alke u javnosti.

Među projektima se izdvajaju dva kapitalna projekta u vrijednosti nešto više od 82,5 milijuna kuna, a to su uređenje Alkarskih dvora i Muzeja Sinjske alke.

Alkarski dvori s Muzejom Sinjske alke, smješteni su u jednom od rijetko očuvanih mletačkih kvartira (konjanička vojarna) sačuvanih u Dalmaciji. Oblikovanjem Alkarskih dvora u starom baroknom kvartiru stekli su se uvjeti da viteška igra Sinjska alka dobije svoj reprezentativni muzejski okvir koji će cijelu godinu biti otvoreni javnosti, turistima, organiziranim grupama i ekskurzijama.



Alkarski dvori nekad



Alkarski dvori danas

Ukupna površina Alkarskih dvora je nešto više od 5 tisuća m2, od čega je 70% prostora u funkciji muzeja i izložbenog dijela, uredskih prostorija VAD-a, depoe, radionice i sl., a ostatak za komercijalne svrhe (kako bi se od najmoprimaca moglo financirati održavanje objekta). Projekt uređenja Alkarskih dvora je započeo 2007., a završio svečanim otvorenjem Muzeja Sinjske alke 8. Kolovoza 2015., u ozračju stavljeničke 300 obljetnice Sinjske alke.

Time je fundus starih alkarskih odora i opreme (zaštićeno pokretno kulturno dobro) našao mjesto pod primjerenim krovom i u sugestivno uređenom ambijentu, a posjetitelji unikatno i autentično mjesto (stari vojnički kvartiri) gdje se tijekom cijele godine mogu susreti i upoznati s ovom jedinstvenom viteškom igrom.

Muzej Sinjske alke svojim stalnim postavom doseže najviše muzejske standarde, prezentacijske i tehnološke, te tako staje uz bok ostalih vrhunskih muzeja U Republici Hrvatskoj. Muzejski postav uključuje mnoštvo odora, opremu i oružje sinjskih alkara te alkarske statue i pravilnike koje donosi u suvremenoj digitalnoj formi. Svojom arhivskom građom priča dio povijesti grada Sinja i Cetinske krajine, ali i Republike Hrvatske, a osnovna misao vodilja je da se svakom posjetitelju približi ova nezamjenjiva baština koju je prepoznao i UNESCO.

Posebnu atrakciju postava predstavlja prikaz alkarske povorke načinjen u prirodnoj veličini a prikazana

je i rekonstrukcija bitke pod Sinjem iz 1715. gdje posjetitelji u multimedijalnom okruženju mogu doživjeti tu slavnu bitku. Osim toga u projekcijskoj sali muzeja posjetiteljima se prikazuje 15-minutni film o povijesti alke nastao na temelju HRT-ova igrano-dokumentarnoga filma Alka.

Alkarsko trkalište i praćenje alke Praćenje Sinjske alke

Svake godine, pred dane Alke i Velike Gospe, alkarsko trkalište se zatvara za promet te se posipa pijeskom i vrše se pripreme za održavanje alkarskih svečanosti. Trkalište je dužine 160 metara kojeg alkar na konju mora proći u punom trku za 12 sekundi. Na dnu trkališta nalazi se statua Alkara koju je izradio hrvatski kipar Stipe Sikirica. To se mjesto zove Biljeg i odatle kreću alkari na konjima u nadmetanju na alkarskim svečanostima.

Na trkalištu postavljaju se sjedeće tribine koje broje 5 100 sjedećih mjesta. Nabavljane davne 1971. više ne ispunjavaju visoke standarde sigurnosti (ne mogu proći atest sigurnosti) i neudobne su. U 2015. VAD je uložio 3 milijuna kuna u nabavku novih 1070 sjedećih mjesta.

Sjedeća mjesta se naplaćuju ovisno o redu sjedenja, tako da sjedeće tribine predstavljaju jedan od osnovnih izvora prihoda.

Za ostale posjetitelje VAD tradicionalno postavlja velike led ekrane na donjem i gornjem dijelu trkališta, na kojima se prikazuju podaci o pogocima i pomoću kojih omogućavaju izravno gledanje Alke oko tisuću osoba.

U 2014. g. VAD je izradio i **mobilnu aplikaciju „Sinjska alka"**, koja je omogućila praćenje rezultata Sinjske alke putem pametnih telefona u realnom vremenu. Jedna aplikacija je namijenjena službenim osobama i služi za unos rezultata s trkališta, a druga aplikacija je javna te služi praćenju rezultata s trkališta. U 2015. izrađena je druga, poboljšana verzija aplikacije.

Promocija i vidljivost

Povodom 300-te godišnjice organiziranja Sinjske alke, stranica VAD-a www.alka.hr dobila je novo ruho. Stranica na zanimljiv i vizualno atraktivan način prezentira cijelu povijest i zanimljivosti vezane uz Sinjsku alku – o alkarskom natjecanju, povijesti Alke, oružju, odori, alkarskom konju itd. Osim putem web stranice, Alku promoviraju putem društvenih mreža (Facebook, Twitter, Youtube).

Uz to, VAD je 2015. snimio **spektakularan turističko promotivni spot *Alkarski ponos* s poznatom glazbenicom Anom Rucner**, koja je ujedno i autorica projekta i producentica spota. Za glazbu u spotu korištene su skladbe poznatih hrvatskih autora: ulomci iz opera 'Nikola Šubić Zrinski' i 'Ero s onoga svijeta' te ulomak djela 'Vo je naša zemlja' Mojmira Čačije, a svojim su izvedbama spot obogatili i akademski zbor Ivan Goran Kovačić, Zagrebačka filharmonija te klapa Sinj, KUD Glavice i alkari. Spotom je kroz vrlo snažne vizualne elemente i odabranu glazbu ispričana priča o Sinju, njegovoj kulturnoj tradiciji i Sinjskoj alci kao svojevrsnom simbolu toga kraja. Spot je sniman na prepoznatljivim sinjskim lokacijama - Stari grad, utvrda Kamičak, Sinjski hipodrom, aerodrom, stari mlin na rijeci Cetini. VAD-u i Ani Rucner za spot je dodijeljena prestižna nacionalna nagrada 'Baldo Čupić' za najbolji hrvatski nacionalni film 'Alkarski ponos' na 18. Međunarodnom festivalu turističkog filma ITF'CRO 2015. i posebno priznanja Zlatni Interstas 2015. s 22. Međunarodne smotre turizma, filma i krajobraza u kategoriji: Za umjetnički rad time i doprinos razvoju kulturnog turizma Hrvatske.

Iste godine je snimljen i visokobudžetni dokumentarno-igrani film Alka u trajanju 80 minuta, kao rezultat zajedničkog projekta VAD-a i Hrvatske radio-televizije. Film je rekonstrukcija bitke pod Sinjem iz 1715. godine, u kojoj su Sinjani pobijedili brojčano nadmoćniju tursku vojsku. Uz rekonstrukciju tih događaja, film prati i osobnu priču jednog alkara, njegove pripreme i nastup na alci. U filmu sudjeluje više od 1 200 statista. Za potrebe projekta izrađeno je 170 kostima, a u filmu se koriste i originalne odore alkara. Film je premijerno prikazan u sklopu programa Hrvatske radio-televizije za vrijeme Alke.



III. OPSEG INTERVENCIJE

- *Navedite na koji će način ovaj element (aktivnost) povećati vrijednost baštine*
- *Opišite vrstu predviđenog ulaganja, npr. izgradnja / obnova prostorija i pripadajućih objekata unutar elementa, postavljanje izložbenih primjeraka i umjetnina, izložbenih ormarića, informativnih ploča, informatičke opreme i softvera, strojeva i alata, namještaja itd.*
- *Opišite vrstu sadržaja / programa vezanih uz element (aktivnost)*
- *Navedite inovativne elemente koji će se primjenjivati, npr. inovativni pristupi, tehnološka rješenja, uključujući i planirane tehnologije.*
- *Navedite koji su promotivni i informativni alati i aktivnosti predviđeni za podizanje svijesti o obnovljenoj baštini među potencijalnim ciljnim skupinama. Prema potrebi, opišite kako su ove aktivnosti i alati povezani s promicanjem i vidljivosti cijelog integriranog programa.*

Kroz ovu projektnu komponentu planirane su tri glavne grupe aktivnosti:

- Nabava opreme u svrhu podizanje kvalitete sudjelovanja gledatelja tijekom održavanja Alke i omogućavanja izravnog gledanja Alke većem brojem posjetitelja/turista.
- Razvoj multimedijalnih načina praćenja i popularizacije Alke (on line vodič, mobilna igrica i kviz)
- Razvoj jedinstvenog portala Sinjske alke

1. Opremanje

- **Nabava novih multifunkcionalnih, montažnih tribina**

Kao što je već prethodno opisano, zbog sigurnosnih razloga i kvalitete doživljaja VAD je 2015. godine nabavio dio novih tribina, kapaciteta 1070 sjedećih mjesta. Kroz predloženi integrirani razvojni program namjerava dokupiti tribine kapaciteta 4030 sjedećih mjesta.

Vrijednost karata sjedećih mjesta ovisno o redu su 350,00 kuna, 300,00 kuna, 200,00 kuna, što potencijalno predstavlja prihod od 1,64 milijuna kuna.

- **Nabava video zidova za izravno gledanje alke**

Kroz predloženi integrirani razvojni program, VAD planira nabaviti dodatna dva velika led ekrana, koja bi postavili na frekventnim lokacijama - kod Franjevačke Gimnazije i na Trgu Franje Tuđmana, s čime bi se omogućilo izravno gledanje dodatnih 2500 ljudi, što je polovica ljudi koji fizički stanu na Alkarsko trkalište. Izvan vremena održavanja Sinjske alke, novi led ekrani također će se staviti na tržište s ciljem iznajmljivanja za različite kulturne manifestacije, koncerte i festivale na području Cetinske krajine i šire.

2. Multimedijalni oblici praćenja i interpretacije Alke

Kroz predloženi integrirani razvojni program VAD planira nastaviti razvoj postojeće aplikacije Sinjska alka i razvoj novih interpretativnih sadržaja kako bi približili i popularizirali Sinjsku alku, pri tom se služeći modernim i danas najrasprostranjenijim načinom komuniciranja i prezentacije – mobilnim, pametnim telefonima, na principu „free download".

U tom smislu VAD planira sljedeće tri aktivnosti:

- **Nadogradnja postojeće aplikacije „Sinjska alka"**, koja bi trebala olakšati posjetiteljima „snalaženje" u Alkarskim svečanostima te ujedno poslužiti kao online vodič za posjetitelje za snalaženje po Sinju putem interaktivnih karata grada s označenim bitnim mjestima, kao i kulturnim i sportskim događanjima u sklopu programa Dani Alke i Velike Gospe. Aplikacija je trenutno dostupna za na hrvatskom i engleskom jeziku. Kroz predloženi integrirani razvojni program planira se nadogradnja aplikacija kako bi bila dostupna i na francuskom, talijanskom, ruskom i njemačkom.
- **Razvoj i izrada dviju novih mobilnih igrica: „Bitka 1715."** i **„U sridu"**. „Bitka 1715." je zamišljena kao igra je u kojoj sudjeluju najmanje dva igrača, jedan na strani Osmanlija, a drugi na strani Alkara. Bitka se odvija podno Tvrđave Grad, gdje igrači pokušavaju onesposobiti neprijatelja i osvojiti Tvrđavu. Pobjedu odnosi onaj koji ima oštrije oko, mirniju desnicu, više strpljenja, ali i sreće. Igra „U sridu" je zamišljena da se odvija se na Alkarskom trkalištu i simulacija je Alkarskih svečanosti. Igrač pokušava pogoditi „u sridu" i sakupiti što više „punata" (bodova). Igra se samostalno, ali ako je igra postavljena na više ekrana mogu je igrati i više igrača.
- **Razvoj i izrada kviza „Koliko punata"**, koja bi se igrala u serijama po tri pitanja za svakog igrača (kao tri trke) iz različitih polja. Igrači bi mogli odabrati od ponuđenih: „odora" – „povijest" – „ime i lice" itd. te odgovarati na pitanja. Kad se jedno polje otvori postaje nedostupno za otvaranje ponovno, tj. iduća pitanja moraju se birati iz drugih polja. Kako se točno odgovara na pitanja, osvaja se teritorij Cetinske krajine, čime igrica dobiva i edukativnu ulogu kroz upoznavanje tog područja. Igrač s najviše osvojenih punata i naviše osvojenog teritorija odnosio bi pobjedu.

3. Izrada jedinstvenog web portala Sinjska alka

Razvojem modernih trendova i interesa na turističkom tržištu, Sinjska alka svojom povijesnom utemeljenošću i vizualnom atraktivnošću danas predstavlja izvanrednu turističku atrakciju i svake godine privlači sve veći broj ljudi. Muzej Sinjske alke također od svog otvorenja bilježi izuzetan interes posjetitelja. Intenzivno se razvijaju i novi interpretativni oblici Sinjske alke (mobilne aplikacije, igrice, filmovi, Alkarska škola, Pokazno prezentacijski program itd. koji su predmet razvoja u sklopu komponente: Izgradnja interpretacijsko-edukacijskog programa Sinjska alka).

Ovako proširena djelatnost VAD-a i svi navedeni prezentacijsko-interpretacijski programi i Sinjske alke potrebno je prezentirati na način koji će biti u skladu s modernim komunikacijskim i potrošačkim trendovima. Stoga u sklopu ove projektne komponente VAD planira redizajnirati i značajno nadograditi svoj postojeći web portal www.alka.hr, koja bi bila multifunkcionalna s bogatim sadržajem i zahtjevnim dizajnom.

To bi podrazumijevalo razvoj minimalno sljedećih funkcionalnosti:

- Redizajn i nadogradnja stranice alka.hr, uključujući preuzimanje sadržaja postojeće stranice i razvoj responzivnog dizajna stranice
- Razvoj nove internetske podstranice Muzeja Sinjske alke
- Razvoj nove internetske podstranice Alka marketing
- U skladu sa zahtjevima tržišta web stranica bi imala i Web shop s mogućnošću Internet bankarstva (prodaja karata za Sinjsku alku, Muzej, programe budućeg Interpretacijsko-edukacijski centar, poseban dio za sponzore), povezivost s novim socijalnim mrežama te